



ACADEMIC JOURNAL

วารสารวิชาการ

ปีที่ 23 ฉบับที่ 1

มกราคม - มีนาคม 2563



สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายอำนาจ วิชยานุวัติ)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายสนิท แย้มเกษร)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นางวัฒนาพร ระงับทุกข์)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายกวินทร์เกียรติ นนธ์พละ)

ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

กองบรรณาธิการ

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
(นางสาวรัตนา แสงบัวเผื่อน)

นางสาวปริญญญา ฤทธิเจริญ

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางวรรณิ์ จันทร์ศิริ

นางสาววรรณิ์ ขุนศรี

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาและส่งเสริมวิทยบริการ

(นางสาวภา คักดา)

นางสาววรรณิ์ ศรีแสงฉาย



ลิขสิทธิ์และผู้จัดพิมพ์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ บริษัท เอส.บี.เค.การพิมพ์ จำกัด

92/6 หมู่ 3 ต.บางพลีใหญ่

อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ 10540

วารสารวิชาการ เข้าสู่ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 กองบรรณาธิการขอแนะนำบทความด้านการศึกษามากมาย ได้แก่ **การจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่คุณภาพไทยแลนด์ 4.0** โดยยียัดหลัก “ศาสตราจารย์ราชา” เป็นบทความนำเสนอ การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการ Active Learning ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้มีทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและเปลี่ยนบทบาทเป็นครูยุคใหม่จาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้” และผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ฟัง” เป็น “ผู้ปฏิบัติ” **“สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช** เป็นบทความนำเสนอ นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนในการอนุรักษ์เห็นคุณค่าและประโยชน์ของพันธุกรรมพืชทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา **การยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กด้วย BLT 5 Model** เป็นบทความนำเสนอ โมเดลที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนวัดไตรรัตนาราม จังหวัดอ่างทอง โดยคำนึงถึงบริบทของการศึกษาทั้งครู นักเรียน ชุมชนและศักยภาพของโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) อย่างเป็นระบบ **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูที่เลี้ยงด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ตามแนวคิดโรงเรียนเพลินพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้** เป็นบทความนำเสนอ การพัฒนาสมรรถนะครูที่เลี้ยงแบบกัลยาณมิตร โดยเน้นด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง และการสังเกตนักเรียนเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน **การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กด้วย นวัตกรรม “KSSB Model”** เป็นบทความนำเสนอ โมเดลการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดจันทน์ จังหวัดสงขลา ซึ่งยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการบริหาร การศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน **โรงเรียนประจำพักนอน โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล** เป็นบทความนำเสนอ รูปแบบหนึ่งในการช่วยเหลือเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ และเด็กความสามารถพิเศษ ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิชาการจะเป็นประโยชน์กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาไม่มากก็น้อย ขอขอบคุณที่ท่านได้ให้ความสนใจติดตามวารสารวิชาการอย่างต่อเนื่องแล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

สารบัญ



3 การจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เพื่อยกระดับ
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
สู่คุณภาพไทยแลนด์ 4.0 โดยยึดหลัก “ศาสตร์พระราชา”

12 “สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการสู่การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

23 การยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กด้วย
BLT 5 Model

35 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูที่เลี้ยงด้วยกระบวนการพัฒนา
บทเรียนร่วมกัน และการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
ตามแนวคิดโรงเรียนเพลินพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

46 การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กด้วย นวัตกรรม
“KSSB Model”

54 โรงเรียนประจำพักนอน โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน
ในพื้นที่ห่างไกล



การจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สู่คุณภาพไทยแลนด์ 4.0 โดยยึดหลัก “ศาสตร์พระราชา”

จักรชนก จันทรแอ้ม และ นาราทิพย์ กองโสกา

สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาสภาพด้านการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศและลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาความแตกต่างทั้งในด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปด้วยความยากลำบากและจำเป็นต้องได้รับความใส่ใจมากกว่าในพื้นที่อื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินการโครงการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่คุณภาพไทยแลนด์ 4.0 โดยยึดหลัก “ศาสตร์พระราชา” เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) และพัฒนาทักษะเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้กับผู้บริหารและครูของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 350 โรงเรียน ซึ่งมีผู้ผ่านการพัฒนาจำนวน 2,389 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) เพื่อให้มีทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและเปลี่ยนบทบาทเป็นครูยุคใหม่จาก “ผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” เป็นผู้ให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ส่วนผู้เรียนก็เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ฟัง” เป็น “ผู้ปฏิบัติ” เนื่องจากผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริงในห้องเรียนเพื่อการพัฒนาทักษะการคิด ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียนทุกขั้นตอน ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมรายงานผล ร่วมประเมิน ร่วมปรับปรุงแก้ไขและร่วมรับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดการความจำระยะยาว (Long-Term Memory) ตามทฤษฎีการเก็บข้อมูล

(Information-Processing Model) กาลัต (Kalat, 2002) กล่าวว่า ความจำระยะยาวถือเป็นแหล่งเก็บข้อมูลที่ไม่มีข้อจำกัดด้านปริมาณและระยะเวลา ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้และต่อยอดได้

แนวคิดหลักของการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่คุณภาพไทยแลนด์ 4.0 โดยยึดหลัก “ศาสตร์พระราชา”

การจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ได้ประยุกต์ใช้จากทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม และคณะ (Bloom et al., 1956) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรับรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถรับรู้เนื้อหาการเรียนการสอน ประกอบด้วยระดับ K1-K3 โดยระดับ K1 คือระดับความรู้ (Knowledge) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ประสบการณ์ต่าง ๆ และสามารถระลึกเรื่องราวดังกล่าวออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ ระดับ K2 คือระดับความเข้าใจ (Comprehension) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราว และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คัดคะเน ขยายความ หรือการกระทำอื่น ๆ และระดับ K3 คือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Application) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำความรู้ไปใช้ได้

2. ขั้นเชื่อมโยง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนการสอน ซึ่งเป็นระดับ K4 คือ การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถแยกแยะเรื่องราวออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้อย่างชัดเจน และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน

3. ขั้นประยุกต์ใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่มีมาหลอมรวมเป็นความรู้ที่เชื่อมโยงกันและสามารถประเมินความรู้ดังกล่าวในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ประกอบด้วยระดับ K5-K6 โดยระดับ K5 คือการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถผสมผสานส่วนย่อยเข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างเป็นระบบ และระดับ K6 คือการประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสามารถวินิจฉัยหรือตัดสินกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป หรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปของคุณธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ได้น้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดความตระหนักรู้แบบ “ระเบิดจากข้างใน” ตามหลัก “ศาสตร์พระราชา” เน้นให้ผู้เรียนพึ่งตนเองได้ คำนึงถึงภูมิสังคม สามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอน แก้ปัญหาจากจุดเล็ก เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมและยึดถือประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่ยึดติดตำรา

เนื้อหาการอบรม

1. การจัดทำแผนจัดการเรียนรู้หน้าเดียว เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างเป็นระบบ โดยผู้เข้ารับการอบรมจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้หน้าเดียวที่ช่วยวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน โดยแผนจัดการเรียนรู้หน้าเดียวประกอบด้วย 5 หัวข้อ ดังนี้

1.1 มาตรฐาน/ตัวชี้วัดของแต่ละรายวิชาและรายชั้นเรียน

1.2 สาระสำคัญ/เนื้อหาจำเป็นที่สอดคล้องกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัดที่กำหนด

1.3 ภาระงาน/ชิ้นงานที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติในชั้นเรียนซึ่งครูเป็นผู้กำหนด โดยเน้นการทำใบกิจกรรมที่ใช้รูปแบบของ Graphic Organizer การทำใบงานกิจกรรมที่ใช้รูปแบบดังกล่าวสามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนจะได้ประมวลความรู้ที่ตนได้รับมาและความรู้เดิมโดยใช้ทักษะการคิดของผู้เรียน เช่น การสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับ การใช้ตัวเลข เป็นต้น แล้วนำมาจัดกระทำข้อมูลออกมาเป็นภาพความคิดที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น ผังความคิด ผังโน้ตส์ เวนน์ไดอะแกรม ทิวชาร์ต แผนภูมิวงกลม แผนภูมิแท่ง ตารางเปรียบเทียบ ผังต้นไม้ ผังกางปลา ผังใยแมงมุม ผังลำดับ ผังวัฏจักร การเขียนแบบแฮมเบอร์เกอร์ เป็นต้น

1.4 กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทั้งครูและผู้เรียนต้องลงมือทำกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม โดยแบ่งเป็นการรับรู้ของกิจกรรมเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.4.1 ขั้นรับรู้ (K1-K3) 10 นาที

ครู เป็นผู้นำกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในเรื่องของ Brain Gym เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนการชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ การชี้แจงใบงานกิจกรรม เป็นต้น

ผู้เรียน เป็นผู้รับฟังการชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้ ชักถามเนื้อหาที่สงสัยและทำใบงานกิจกรรมเป็นรายบุคคล

1.4.2 ขั้นเชื่อมโยง (K4)

ครู เป็นผู้แบ่งกลุ่มนักเรียน 3-4 คนต่อกลุ่มและมอบหมายใบงานเพื่อฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม กระตุ้นการทำกิจกรรมกลุ่มของผู้เรียน รวมทั้งตรวจสอบชิ้นงานของผู้เรียน

ผู้เรียน เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเป็นกลุ่ม เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม ฝึกให้มีความกล้าแสดงออก กล้าที่จะนำเสนอความคิดของตนเองและเรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ฝึกทักษะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเรียนรู้ทักษะการแบ่งงานภายในกลุ่มเพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

1.4.3 ขั้นประยุกต์ใช้ (K5-K6)

ครู เป็นผู้มอบหมายใบงานเพื่อฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม กระตุ้นการทำกิจกรรมกลุ่มของผู้เรียน รวมทั้งตรวจสอบชิ้นงานของผู้เรียน โดยใบงานกิจกรรมในขั้นประยุกต์ใช้จะเป็นการคิดต่อยอดจากใบงานกิจกรรมขั้นเชื่อมโยง เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง

ผู้เรียน เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายโดยคิดต่อยอดจากใบงาน
ชั้นเชื่อมโยง เรียนรู้ ทักษะการเสนองานหน้าชั้นเรียน ตลอดจนเรียนรู้ที่จะประเมินผลงานของ
ตนเองและของกลุ่มอื่น หาจุดดีและจุดด้อยของผลงานเพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

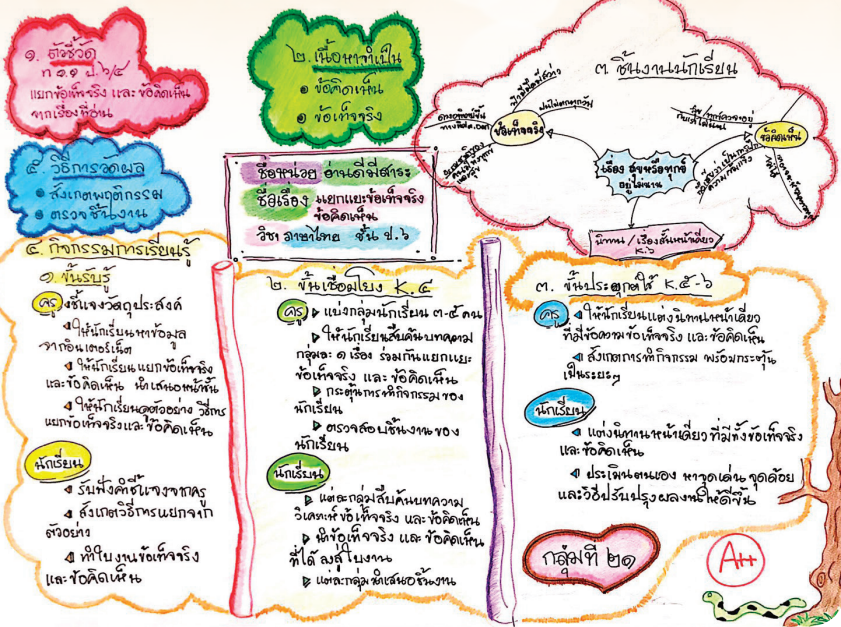
1.5 วิธีการประเมินผล

ครูเป็นผู้ประเมินผลจากใบงานและจากพฤติกรรมของผู้เรียน สังเกตความสนใจใน
เนื้อหาและการทำใบงานกิจกรรมทั้งที่เป็นงานเดี่ยวและงานกลุ่ม เพื่อวัดผลและประเมินผลจาก
การทำกิจกรรมทั้ง 3 ขั้นตอน

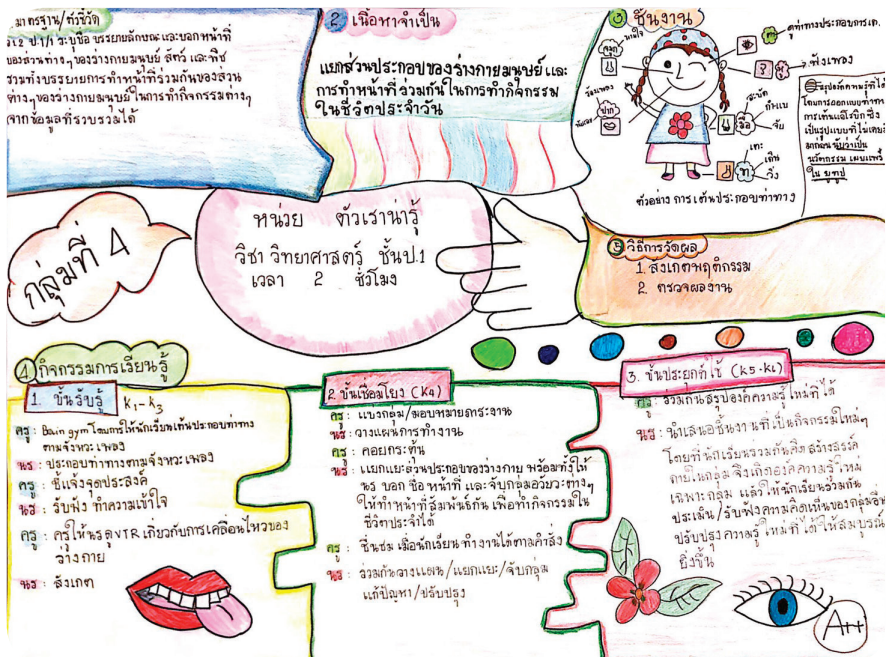
กิจกรรมการพัฒนาผู้บริหารและครูของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning



แผนจัดการเรียนรู้หน้าเดียว วิชาภาษาไทย



แผนจัดการเรียนรู้หน้าเดียว วิชาวิทยาศาสตร์





ผลจากการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่คุณภาพไทยแลนด์ 4.0 โดยยึดหลัก “ศาสตร์พระราชา”

จากผลการนิเทศของคณะกรรมการนิเทศจิตอาสาประจำเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า โรงเรียนที่จัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning จำนวน 350 โรงเรียน ด้านผู้เรียน มีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ฟัง” เป็น “ผู้ปฏิบัติ” ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สนุกกับการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสุขกับการเรียนกล้าแสดงออก ชอบมาโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ด้านครู มีการเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนโดยเปลี่ยนบทบาทจาก “ครู” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวก” มีการใช้แผนการเรียนรู้หน้าเดียว เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการ “ศาสตร์พระราชา” ซึ่งครูเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำ เน้นกิจกรรมที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้และค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ตลอดจนอำนวยความสะดวกและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ด้านผู้บริหารมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ในโรงเรียนในทุกกลุ่มสาระ สนับสนุนการใช้สื่อ/นวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยจัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ให้กับบุคลากรในโรงเรียนเข้าใจทุกคน

และให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านชุมชนมีความเชื่อมั่นในโรงเรียน เนื่องจากเห็นว่าบุคลากรของตนมีความสุขกับการไปโรงเรียน ชุมชนจึงได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning อย่างเต็มที่ ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนและชุมชน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินกิจกรรมคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning จากโรงเรียนจำนวน 350 โรงเรียน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 11 เขตพื้นที่การศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อให้ขวัญกำลังใจให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ และเป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ให้กับโรงเรียนอื่น โดยให้คณะกรรมการนิเทศติดตามประจำเขตพื้นที่การศึกษาคัดเลือกจากเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้จำนวน 21 โรงเรียน และคณะกรรมการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานลงพื้นที่เชิงประจักษ์คัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 19 โรงเรียน และระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน ผลจากการจัดกิจกรรมปรากฏ ดังนี้

1. โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning โรงเรียนมีค่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้นเปรียบเทียบกับ 2 ปีการศึกษา ย้อนหลัง

2. ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้หน้าเดียวไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ครบ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปบทบาทของผู้เรียน และขั้นที่ 4 ขั้นของการสร้างชิ้นงานและผลงานของผู้เรียนที่สามารถวัดทักษะกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เกิดเป็นนวัตกรรมและเป็นแบบอย่าง

3. ครูจัดห้องเรียนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้วิธีการ Active Learning เช่น การสร้างมุมการเรียนรู้ การกระตุ้นการแสดงผลงานของผู้เรียนในห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้คุณภาพของผู้เรียนสูงขึ้นและเป็นแบบอย่าง

4. ครูมีสื่อนวัตกรรมในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนสูงขึ้น เป็นแบบอย่างและเผยแพร่ได้

5. ผู้เรียนมีผลงานที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้วิธีการ Active Learning ที่สามารถวัดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ มีชิ้นงาน นวัตกรรมที่สามารถเป็นแบบอย่างได้

6. ครูจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนด้วยหลักการ 10 + 40 นาที ลดเวลา Passive เพิ่มเวลา Active โดยครูจัดการเรียนการสอน (Passive) เป็นเวลา 10 นาที และให้ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติจริง (Active) เป็นเวลา 40 นาที

ผลงานของผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้
ด้วยวิธีการ Active Learning



เอกสารอ้างอิง

Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York, Toronto: Longmans, Green.

Kalat, J. W. (2002). *Introduction to Psychology*. (8th ed). California: Thomson Wadsworth.

“สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน”

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่ การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

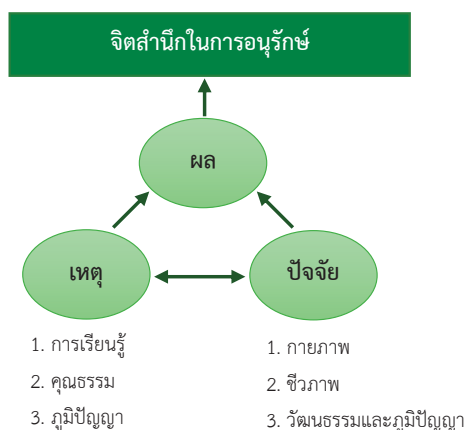
เอกพล ดวงศรี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

“สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” เป็นแนวพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่อิงรูปแบบ “สวนพฤกษศาสตร์” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรัพยากรกายภาพ ชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติ โดยให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่าและประโยชน์ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ สัมผัส เสริมสร้าง ปัญหาและปลูกฝังคุณธรรมบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้บริหารเป็นหลักและผลักดัน และสามารถใชสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ อย่างบูรณาการ

สวนพฤกษศาสตร์ (Botanic Garden) คือ แหล่งที่รวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ที่มีชีวิต จัดปลูกตามความเหมาะสมกับสภาพถิ่นอาศัยเดิม มีห้องสมุด สถานที่เก็บรวบรวมตัวอย่างพรรณไม้ รักษาสภาพ อาจเป็นตัวอย่างแห้ง ตัวอย่างดอง หรือเก็บรักษาโดยวิธีอื่น ๆ พันธุ์พืชที่ทำการเก็บ รวบรวมไว้จะเป็นแหล่งข้อมูลและเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนสามารถใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน (School Botanical Garden) คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ใน โรงเรียนที่ใช้เพื่อการเรียนรู้โดยมีพืชเป็นปัจจัยหลัก ชีวภาพอื่นเป็นปัจจัยรอง กายภาพเป็นปัจจัย เสริม และวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยประกอบ



ภาพ งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน คือ งานสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช ทรัพยากรชีวภาพและกายภาพ โดยมีการสัมผัส การเรียนรู้ การสร้างและปลูกฝังคุณธรรม การเสริมสร้างปัญญาและภูมิปัญญา **บริบทโรงเรียน: โรงเรียนในเมืองก็ทำงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนได้**

การถอดบทเรียนสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในครั้งนี้นำหนดแนวคิด **“โรงเรียนในเมืองก็ทำงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนได้”** โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจากสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่ได้รับพระราชทานเกียรติบัตรงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ชั้นที่ 1 หรือชั้นที่ 2 จำนวน 5 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และจังหวัดใกล้เคียง จากหลายประเภท หลากสังกัด ต่างระดับชั้นที่จัดการเรียนการสอน และที่สำคัญ คือ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนเมือง แต่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ได้แก่



โรงเรียนพิชญศึกษา จังหวัดนนทบุรี
สถานศึกษาขนาดใหญ่
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)
พืชศึกษา คือ หน่อกล้วย ม่วงเทพรัตน์
และบัวหลวงขาว



โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ กรุงเทพฯ
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
พืชศึกษา คือ มะกรูด และพริกขี้หนู



โรงเรียนวัดพระเชตะวันธรรม กรุงเทพฯ
สถานศึกษาขนาดกลาง
สังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.)
พืชศึกษา คือ ถั่วฝักยาว และมะเขือเทศ



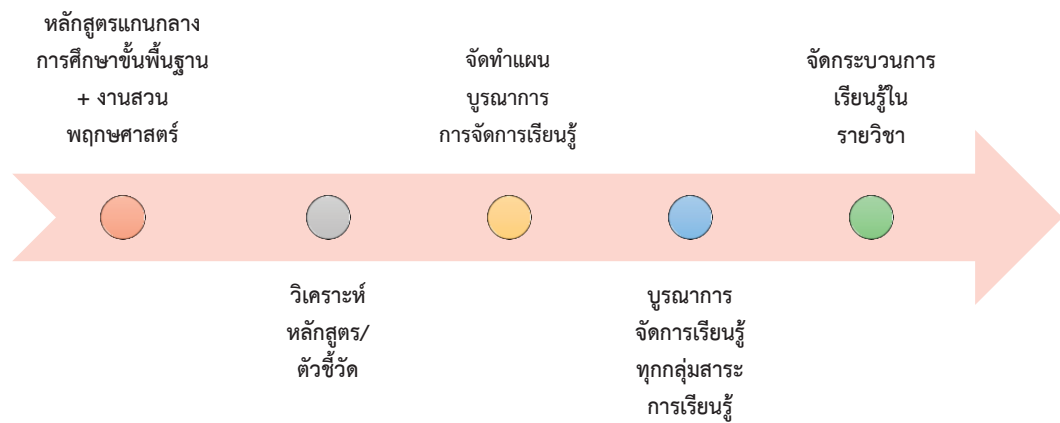
โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
พืชศึกษา คือ อัญชัน และลูกใต้ใบ



โรงเรียนวัดบุญสัมพันธ์ จังหวัดชลบุรี
สถานศึกษาขยายโอกาส ขนาดใหญ่
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)
พืชศึกษา คือ ผักบุ้งทะเล

จะสังเกตเห็นว่า เนื่องจากทุกโรงเรียนที่คัดเลือกมาล้วนมีบริบทเดียวกัน คือ เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง และถึงแม้จะเป็นโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนเมือง แต่ก็สามารถดำเนินงานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในบางแห่งสามารถจัดตั้งพื้นที่สวนพฤษศาสตร์ของตนเองให้เกิดขึ้นได้ในพื้นที่ที่มีบริบทโดยรอบแตกต่างกัน วัยของนักเรียนแตกต่างกัน ระดับชั้นที่จัดการเรียนการสอนแตกต่างกันจึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ

การจัดการเรียนรู้งานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน: นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ



ภาพ การจัดการเรียนรู้งานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน

การจัดการเรียนรู้บนแนวคิดสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน มุ่งให้ผู้บริหาร คณะครู ในสถานศึกษาปฏิบัติงานเป็นทีมแบบสร้างเสริมเติมเต็มกันและกัน นำทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในโรงเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยมีพืชเป็นปัจจัยหลัก ชีวิตาอื่นเป็นปัจจัยรอง กายภาพเป็นปัจจัยเสริม และวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยประกอบ

ก่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้คณะครูได้ร่วมกันวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้และ องค์ประกอบของงานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน เพื่อจัดทำหลักสูตรบูรณาการและแผนการจัด การเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนการสอนตามปกติในการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้าง บรรยาการการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ ความสวยงามของพืชพรรณเหล่านั้น อันจะส่งผลให้กับนักเรียนมีจิตสำนึกรักรัก ห่วงแหนป่าไม้ พืชพรรณพืช และทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

การจัดการเรียนรู้งานสวนพฤษศาสตร์โรงเรียน ถือเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ (Learning innovation) อย่างหนึ่ง และเป็นสิ่งใหม่ที่น่าสนใจนำมาใช้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเรียกว่า “นวัตกรรม

การจัดการเรียนรู้งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” คณะครูได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลากหลายลักษณะ และจะให้นักเรียนได้ศึกษา เรียนรู้ และมีส่วนร่วม เป็นไปตาม “5 องค์ประกอบ 3 สารการเรียนรู้” โดยการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่มอบหมายให้นักเรียน ปฏิบัติเป็นไปตามขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งได้บูรณาการระหว่างสารการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้



ภาพ 5 องค์ประกอบในการเรียนรู้

5 องค์ประกอบในการเรียนรู้

1. จัดทำป้ายชื่อพรรณไม้ “รู้ชื่อ รู้ลักษณะ รู้จัก” ในเบื้องต้นแต่ละโรงเรียนจะกำหนดพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งพื้นที่ภายในโรงเรียนเป็นพื้นที่ศึกษาพรรณไม้ของนักเรียน จากนั้นมีการสำรวจพรรณไม้ในพื้นที่ศึกษา จัดทำผังพรรณไม้ ศึกษาพรรณไม้ในโรงเรียน ถ่ายภาพและวาดภาพพรรณไม้ เก็บตัวอย่างพรรณไม้แบบแห้ง สังเกตและจดบันทึกชนิดพรรณไม้ที่ออกดอกออกผล บันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลทะเบียนพรรณไม้ของโรงเรียน ออกแบบและทำร่างป้ายชื่อพรรณไม้สมบูรณ์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทางพฤกษศาสตร์ ทำทะเบียนพรรณไม้ ทำป้ายชื่อพรรณไม้สมบูรณ์ และติดแสดงในพื้นที่ศึกษา



2. รวบรวมพรรณไม้เข้าปลูกในโรงเรียน “คลุกคลี เห็นคุณ สุนทรีย์” โดยศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งด้านข้อมูลพรรณไม้ ข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์ สภาพดิน น้ำ ลม แสง และปัจจัยทางกายภาพอื่น ๆ ในพื้นที่ศึกษาที่กำหนดไว้ เพื่อนำพรรณไม้มาเข้าปลูกในบริเวณที่มีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมตามที่นักเรียนได้ศึกษาไว้ และศึกษาการเปลี่ยนแปลงหลังปลูก และหลายโรงเรียนได้มีการนำพืชพรรณไม้ที่น่าสนใจ พันธุ์ไม้หายากหลายอย่างเข้ามาปลูกเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา เช่น พลิ้งกาสา พระเจ้าห้าพระองค์ พุ่มจอมพล เป็นต้น



3. ศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ “รู้การวิเคราะห์ เห็นความต่าง รู้ความหลากหลาย”

โดยศึกษาพรรณไม้ในสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษาของตน ทั้งข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลพรรณไม้ ข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์อย่างละเอียด โดยศึกษาวงจรชีวิต แล้วบันทึกลงในสมุดบันทึก เช่น ตอบแบบสอบถาม เขียนแผนผัง ภาพวาด บันทึกเป็นข้อความ เขียนสรุปผลการเรียนรู้ เขียนความประทับใจที่ได้เรียนรู้ บันทึกความรู้ที่ได้สนองพระราชดำริ เป็นต้น



4. รายงานผลการเรียนรู้ “รู้สาระ รู้สรุป รู้สื่อ” โดยรวบรวมผลการเรียนรู้ แยกแยะสาระ

สำคัญ จัดหมวดหมู่ จัดระบบข้อมูล จัดทำรายงาน นำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร ศิลปะ หรือนิทรรศการ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างถูกทาง สามารถเรียบเรียงสาระที่เกิดจากการเรียนรู้จัดทำเป็นเอกสาร รายงานต่าง ๆ โดยมีคณะครูคอยให้คำแนะนำ เพื่อให้ นักเรียนมีความสามารถในการเชิงวิชาการ ทั้งทักษะภาษา ศิลปะ และวิทยาศาสตร์



5. นำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา “นำองค์ความรู้ที่เป็นวิทยาการ เผยแพร่เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่” โดยบูรณาการสู่การเรียนการสอน ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เผยแพร่องค์ความรู้ หรือนำคุณสมบัติและศักยภาพของพืชศึกษามาใช้ประโยชน์ พัฒนาเป็นชิ้นงาน ผลิตภัณฑ์ หรือสร้างนวัตกรรมจากพืชชนิดต่าง ๆ ที่สร้างมูลค่าและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน



ภาพ 3 สาระการเรียนรู้

3 สารการเรียนรู้

1. สารการเรียนรู้ “ธรรมชาติแห่งชีวิต” ยึดหลักการ “รู้การเปลี่ยนแปลง รู้ความแตกต่าง รู้ชีวิต” มีขอบข่ายครอบคลุมการเรียนรู้วงจรชีวิตของชีวภาพ ได้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างด้านรูปลักษณ์ คุณสมบัติ และพฤติกรรมของชีวภาพแล้วเปรียบเทียบตนเองและผู้อื่นกับชีวภาพรอบกาย

2. สารการเรียนรู้ “สรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว” ยึดหลักการ “รู้สัมพันธ์ รู้ผูกพัน รู้ดุลยภาพ” โดยมุ่งให้นักเรียนวิเคราะห์องค์ความรู้ธรรมชาติของพืชที่ศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติของปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เรียนรู้ธรรมชาติของความเกี่ยวพันระหว่างปัจจัย วิเคราะห์สัมพันธ์ภาพระหว่างปัจจัย

3. สารการเรียนรู้ “ประโยชน์แท้แก่มหาชน” ยึดหลักการ “รู้ศักยภาพ รู้จินตนาการ รู้ประโยชน์” มุ่งให้นักเรียนวิเคราะห์ศักยภาพของพืชที่ศึกษา จินตนาการเห็นคุณค่าของพืช เลือกรสร และสร้างวิธีการที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

สรุปผลการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 8 กลุ่มสารการเรียนรู้ โดยมีวิธีการในการบูรณาการการเรียนรู้งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนจะพิจารณาที่มาขององค์ประกอบในการบูรณาการจาก 3 ส่วน ได้แก่ (1) **ตัวชี้วัดและสารการเรียนรู้** จาก 8 กลุ่มสารการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) **องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน** (การจัดทำป้ายชื่อพรรณไม้ การรวบรวมพรรณไม้เข้าปลูกในโรงเรียน การศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ การรายงานผลการเรียนรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา) และ (3) **สารการเรียนรู้ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน** (ธรรมชาติแห่งชีวิต สรรพสิ่งล้วนพันเกี่ยว และประโยชน์แท้แก่มหาชน) โรงเรียนและคณะครูทุกแห่ง ในเบื้องต้นจะประชุมเชิงปฏิบัติการและร่วมกันวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดและสารการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ องค์ประกอบและลำดับการเรียนรู้ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนแล้วจัดทำผังมโนทัศน์ (Mind Mapping) การบูรณาการ เพื่อให้เห็นภาพรวมการบูรณาการ จากนั้นคณะครูจากงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนและคณะครูจากแต่ละกลุ่มสารการเรียนรู้จะร่วมกันจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจึงพัฒนาสื่อ ใบความรู้ ใบงาน คำอธิบายรายวิชาที่แสดงให้เห็นวิธีการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสารการเรียนรู้อย่างชัดเจนในทุกระดับชั้น เพื่อให้ครูทุกคนนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้น และกลุ่มสารการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ

ทั้งนี้ การบูรณาการการเรียนรู้งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถบูรณาการได้หลายมิติ ได้แก่ (1) **บูรณาการเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ระหว่างสารการเรียนรู้ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน** เป็นการบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) มีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสารการเรียนรู้ เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในลักษณะการหลอมรวมกัน โดยการตั้งหัวเรื่อง (Theme) หรือหน่วยการเรียนรู้ (Unit) โดยเฉพาะในช่วงชั้นที่ยังมีรายวิชาเรียนไม่มาก

ในโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่ คณะครูทำการสอนทั้งแบบสอดแทรก (Infusion)¹ และแบบคู่ขนาน (Parallel)² (2) **บูรณาการกิจกรรม วิธีการในการเรียนรู้** มีการผสมผสาน กิจกรรมวิธีการเรียนการสอนแบบหลากหลายวิธีทั้งการเรียนในห้องเรียน การศึกษานอกห้องเรียน การทำงานเดี่ยว การทำงานกลุ่ม เพื่อให้นักเรียน พัฒนาทักษะของตนเอง ทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การสรุป หรือการนำเสนอ (3) **บูรณาการการจัดการและกระบวนการในการเรียนการสอน (Integrated by Learning Process and Management)** โดยให้นักเรียนคละระดับชั้นศึกษาเรียนรู้องค์ประกอบของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน 5 องค์ประกอบร่วมกัน และบูรณาการเนื้อหา สารการเรียนรู้กับกระบวนการเรียนรู้ โดยออกแบบให้นักเรียนเรียนรู้และได้รับทั้งความรู้ และกระบวนการไปพร้อมกัน เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม เป็นต้น

จุดเด่นด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนของแต่ละโรงเรียน

- **โรงเรียนพืชยูศึกษา** กำหนดให้มีรายวิชาสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และห้องแหล่งเรียนรู้สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน การเรียนรู้แบบพี่สอนน้อง
- **โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์** สมุดบันทึกข้อมูลการศึกษาพรรณไม้ การจัดค่ายปฏิบัติการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
- **โรงเรียนปากเกร็ด** การจัดการเรียนรู้แบบพี่ช่วยน้อง เพื่อนช่วยเพื่อน หลักการบริหารและจัดการแบบ 7 สร้าง การสร้างครุวิทยากรด้านสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
- **โรงเรียนวัดบุญสัมพันธ์** หลักสูตรการเรียนรู้ “ผักบุ้งทะเล” แนวคิดโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ และการมอบหมายงานชิ้นเดียวบูรณาการทุกรายวิชา
- **โรงเรียนวัดประหาระบือธรรม** การจัดการเรียนรู้แบบพี่ช่วยน้อง และสร้างทายาทนักเรียนแกนนำ

บทสรุปความสำเร็จและผลที่เกิดขึ้น

1. **ด้านวิชาการ** นักเรียนเกิดความรู้ด้านพฤกษศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาและศิลปะ มีทักษะในการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง ซึมซาบองค์ความรู้ จดจำ และคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ พร้อมนำไปใช้ในปัจจุบันและอนาคต ด้านคณะครูได้ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ เทคนิควิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการ การใช้ทฤษฎีพหุปัญญา การสอนโดยกระตุ้นให้เกิดองค์ความรู้ ได้พัฒนาความรู้ และความสามารถในการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง

¹ สอนแบบสอดแทรก (Infusion) คือ ครูจะสอดแทรกสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาของสาระการเรียนรู้ของงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตนเองรับผิดชอบ

² แบบคู่ขนาน (Parallel) คือ ครูจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วางแผนร่วมกัน ทำมโนทัศน์และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการเรียนรู้งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกับการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกัน แล้วนำไปจัดการเรียนการสอนแบบต่างคนต่างสอนในระดับชั้นและกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน

มีความชำนาญในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ลดการสอนแบบบรรยาย เพิ่มบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริงมากขึ้น ให้อิสระแก่นักเรียนในการสร้างสรรค์ชิ้นงานบูรณาการ ใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ของนักเรียน

2. ด้านภูมิปัญญา นักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีพืชเป็นปัจจัย มีการจัดการและคิดอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนนำนวัตกรรมมาใช้ในการศึกษาพันธุ์กรรมพืช เช่น การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การขยายพันธุ์ด้วยวิธีต่าง ๆ การทดลองนำส่วนประกอบของพืชมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ถ่านไฟฉายจากใบกะลา ครีมบำรุงผิวจากกุหลาบมอญ สบู่สมุนไพรของโรงเรียนพืชุนศึกษา สติ๊กเกอร์กันยุงจากน้ำมันมะกรูดของโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ เจลล้างมือ น้ำยาซักผ้า น้ำยาถูพื้นของโรงเรียนปากเกร็ด นอกจากนี้หลายโรงเรียนยังมีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนโดยการนำนักเรียนไปเรียนรู้ทรัพยากรภูมิปัญญาในชุมชนจากปราชญ์ท้องถิ่นครูภูมิปัญญาไทย เช่น การทำ “ธงตะขาบ” ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับ “ประเพณีแห่ธง-ธงตะขาบ” และความเชื่อของคนไทยเชื้อสายมอญ



3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนเกิดความสุขเมื่อได้ศึกษาสิ่งที่รัก ทำสิ่งที่ชอบ ค้นคว้าสิ่งที่สนใจ เกิดคุณธรรมจากกระบวนการเรียนรู้ เช่น มีความรับผิดชอบในการดูแล รักษาเขตพื้นที่ศึกษาของตน ทำงานด้วยความอดทนต่อสภาพดิน ฟ้า อากาศ อดทนรอคอยศึกษาการเจริญเติบโตของพืช มีความเพียรรอคอยที่จะศึกษาและบันทึกผลการเรียนรู้ให้ครบถ้วนทุกส่วนประกอบของพืช คณะครูได้พัฒนาบทบาทและหน้าที่ความเป็นครูในการปลูกฝัง สั่งสอนความรู้ คู่คุณธรรมแก่ศิษย์มีการทำงานเป็นทีม มีความเอื้ออาทร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนเกิดกระบวนการร่วมแรงร่วมใจของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนากระบวนการ ทั้งการบริหารการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินการตามภารกิจขององค์กรบนฐานงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเกิดกระบวนการพัฒนาด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่อง



งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และเป็นนิเวศการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพืชพรรณไม้ เห็นคุณค่า ประโยชน์ และเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พืชพรรณ โดยในปัจจุบันหลายสถานศึกษามีการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และสามารถดำเนินการในพื้นที่ของโรงเรียน จัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพความเป็นจริงของธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต เป็นไปตามความสนใจและความพร้อมของโรงเรียนด้วยความสมัครใจ เปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้โดยบูรณาการหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งทำให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งศาสตร์ที่เป็นวิชาการ ศิลป์ที่เป็นสุนทรียภาพ ทักษะชีวิต และคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเป็นการสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2560). *คู่มือการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน พุทธศักราช 2560 ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการถอดบทเรียนสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนกรณีศึกษา สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน 5 แห่ง ในเขตชุมชนเมือง พื้นที่กรุงเทพมหานครปริมณฑล และจังหวัดใกล้เคียง*. (เอกสารอัดสำเนา).
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ตัวอย่างบทเรียนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค.





การยกระดับคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็กด้วย **BLT 5 Model**

พพัฒน์ มัชฌิมาก

โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

รากฐานประการสำคัญของชาติบ้านเมืองนั้นคงมีอาจปฏิเสธได้เลยว่า คุณภาพของพลเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพย่อมเป็นรากฐานของการพัฒนาบ้านเมืองให้มีคุณภาพ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงตระหนักดีถึงความสำคัญในด้านการศึกษาที่จะนำพาชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าดังความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสว่า

“...การพัฒนาให้ประชาชนทั่วไป มีความอยู่ดี กินดี มีความมั่นคง ด้วยการให้การศึกษา การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ ให้เป็นทรัพยากรทางปัญญาที่มีค่าของชาติ...”

“...งานด้านการศึกษา เป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 12 ธันวาคม 2512

ด้วยความห่วงใยและใส่ใจในด้านการศึกษาเช่นนี้ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช จึงได้ส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของไทยให้ก้าวไกลลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพทางการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อกระจายความรู้ ความเจริญ และความมีคุณธรรมจริยธรรมไปยังอาณาประชาราษฎร์ทั่วทุกถิ่นดินแดนไทย ด้วยพระองค์มุ่งหวังให้พสกนิกรของพระองค์มีชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกดังพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมความตอนหนึ่งว่า

“...ส่วนที่ได้กล่าวถึงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมนั้น ก็เป็นโครงการที่มาหนุนมูลนิธิการชดเชยเคราะห์เหมือนกัน เพราะว่าถ้าประชาชนมีความรู้ ก็หมายความว่า เด็กได้สามารถที่จะเรียนวิชาการต่าง ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งด้านภาษาได้ดี ก็จะสามารถที่จะดำรงชีวิตได้ ได้ดี ได้ดีมาก นอกจากนั้น โรงเรียนที่รายการของการศึกษาทางดาวเทียมนี้ ก็พยายามที่จะให้นักเรียนมีความรู้ทางจริยธรรมด้วย ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ค่อนข้างว่า เยาวชนมักจะไม่ค่อยมีจริยธรรม ไม่ค่อยมี

ความดีเลย ทำให้เกิดความเดือดร้อนทั่วประเทศ เกิดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เกี่ยวข้องกับการรุนแรง ความรุนแรงต่าง ๆ ฉะนั้น การสอนของโครงการการศึกษาทางดาวเทียมนั้น ก็จะทำให้ราษฎรของประเทศชาติ มีคุณสมบัติ มีคุณภาพดีขึ้น...”

ด้วยพระราชวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระองค์ทำให้เกิดมีมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมขึ้น เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ไขปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน และมีครูที่ไม่ตรงสาขาวิชาเอก อันอาจทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพอย่างที่เราจะเป็น แต่เมื่อมีครูตู้ หรือครูพระราชทานแล้ว ก็ทำให้นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้เรียนกับครูต้นทางที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง โดยมีครูที่อยู่ปลายทางเป็นผู้กำกับชั้นเรียนด้วยความเอาใจใส่ และเตรียมพร้อมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์แก่นักเรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อ DLTV จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่โรงเรียนขนาดเล็กจะได้นำมาใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอน เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้นักเรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้อันหลากหลายและลุ่มลึก

“จากทางเลือก สู่ทางรอด มุ่งสู่ทางรุ่ง”

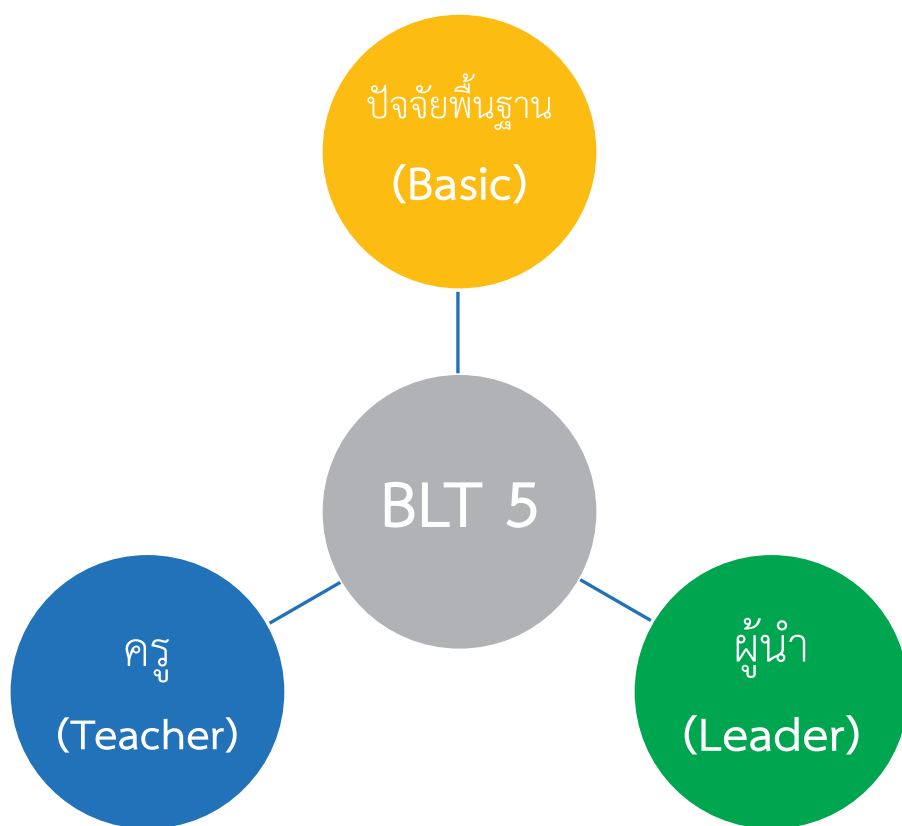
ด้วยความสำคัญดังได้กล่าวมาแล้วโรงเรียนวัดไตรรัตนาราม จึงได้นำสื่อ DLTV มาใช้ประกอบการเรียนการสอน ด้วยโรงเรียนวัดไตรรัตนารามเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก มีครูไม่ครบชั้นเรียนและไม่ครบสาขาวิชาเอก มีความขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่มีอาจให้นักเรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงบางอย่างได้ จึงอาศัยใช้ครูตู้ หรือครูพระราชทานมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียน

โครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อ DLTV นี้ เป็นหนึ่งในนโยบายที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอให้โรงเรียนขนาดเล็กนำไปปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกระบวนการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้พิจารณาพร้อมกันอยู่หลายครั้งทั้งโดยคณะครู ผู้ปกครองว่าจะนำการจัดการเรียนการสอนนี้มาใช้ได้อย่างไรในบริบทของโรงเรียน การให้นักเรียนดูทีวีจะมีคุณภาพดีเท่ากับการสอนด้วยครูในชั้นเรียนจริงหรือไม่ แต่ด้วยความไม่พร้อมทางด้านบุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อ DLTV มาเป็น “ทางเลือก” ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ท่ามกลางความไม่มั่นใจของครูและผู้ปกครอง โดยทางโรงเรียนได้มีการวางแผนเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อ DLTV อย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งหวังให้สื่อชนิดนี้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพสูงสุดผ่านกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบโดยนายพิพัฒน์ มิชันหมาก รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไตรรัตนาราม ได้ออกแบบโมเดลที่พัฒนาขึ้นมาจากความรู้ฐานรากของยุทธศาสตร์ 4 5 และ 6 ซึ่งเป็นโมเดล

ที่ออกแบบขึ้นเพื่อให้มีความสอดคล้องต้องกันกับบริบทของโรงเรียน ทั้งครู นักเรียน ชุมชน และศักยภาพที่โรงเรียนจะดำเนินการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนมุ่งไปสู่จุดหมายของความสำเเร็จ

ปัจจัยสู่ทางรอดอย่างยั่งยืน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนได้ดำเนินการสู่ความสำเเร็จ โดยใช้หลักในการดำเนินการ BLT 5 (Basic Leader Teacher)



ภาพ BLT 5 Model

ปัจจัยพื้นฐาน (Basic)

1. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและภายในห้องเรียนต้องสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมความรู้และมีพื้นที่เหมาะแก่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. โทรทัศน์มีขนาดเหมาะสมกับห้องเรียนและจำนวนนักเรียน การติดตั้งอยู่ในระยะที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน
3. บทบาทของครูต้องเอาใจใส่ กำกับ ดูแล ช่วยเหลือนักเรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน
4. นักเรียนต้องมีส่วนร่วมกิจกรรม ตั้งใจเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักเรียนโรงเรียนต้นทาง
5. นักเรียนมีความกล้าแสดงออกทางความคิด สามารถแสดงความคิดเห็น หรืออภิปรายองค์ความรู้ต่าง ๆ ร่วมกันได้

ผู้นำ (Leader)

1. มีการวางแผนการบริหารจัดการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างจริงจัง และอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องเป็นผู้นำด้วยความมุ่งมั่น และนำพาครูทุกคน ทุกฝ่าย ตระหนัก เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง
2. จัดหาเครื่องรับสัญญาณดาวเทียมและโทรทัศน์ขนาดเหมาะสมกับห้องเรียนและจำนวนนักเรียน หากอุปกรณ์รับส่งสัญญาณมีปัญหา หรือได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต้องดำเนินการจัดหาให้มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการ
3. ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง
4. นิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนทุกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ
5. ให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรเห็นว่าตนมีความสำคัญต่อนักเรียน ผู้เป็นอนาคตอันสำคัญของชาติ

ครู (Teacher)

1. จัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสม เอื้อต่อการปฏิบัติกิจกรรม ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
2. เตรียมการสอนล่วงหน้า ทั้งสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ใบงาน ใบความรู้และกิจกรรมเสริมตามคู่มือครู รวมทั้งมอบหมายงานให้นักเรียนเตรียมพร้อมในการเรียนครั้งต่อไป
3. ร่วมจัดการเรียนรู้ไปพร้อมกับครูโรงเรียนต้นทางและต้องเอาใจใส่ กำกับ ดูแล แนะนำนักเรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนทุกครั้ง สรุปสาระสำคัญร่วมกับนักเรียนหลังจากกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดลงและบันทึกผลการจัดการเรียนรู้หลังสอนทุกครั้ง เพื่อนำผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปปรับปรุงนักเรียนที่มีปัญหา และส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถโดดเด่น

4. วัดและประเมินผลเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดในแต่ละครั้ง ตามความเหมาะสมของแต่ละชั้นเรียน เพื่อให้ทราบว่าผลการเรียนรู้ของนักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือให้ความรู้เพิ่มเติมแก่นักเรียน และจัดกิจกรรมการสอนเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมนักเรียนที่มีความพร้อมต่อการเรียนรู้มาก เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเชี่ยวชาญมากขึ้น

จากโมเดลข้างต้น โรงเรียนได้นำมาสู่แบบแผนแนวทางในการปฏิบัติของโรงเรียนอย่างเป็นระบบทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อันจะเป็นรากฐานไปสู่คุณภาพของการศึกษาชาติ ซึ่งมีอากุฏิสระได้แม้แต่น้อยว่า คุณภาพทางการศึกษาชาตินี้ บังเกิดขึ้นจากพระมหากษัตริย์คุณจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ซึ่งได้รับการสืบสาน รักษา และต่อยอดจาก พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ช่องว่างทางการศึกษาจางหายไปจากผืนแผ่นดินไทย พสกนิกรผู้ยากไร้ในถิ่นทุรกันดาร ได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจากครูผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาวิชา เข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เปิดโลกทัศน์ทางปัญญาให้นักเรียนได้อย่างกว้างไกล



ภาพสภาพแวดล้อมของห้องเรียน มีมุมให้ความรู้
มุมแสดงผลงานของนักเรียน

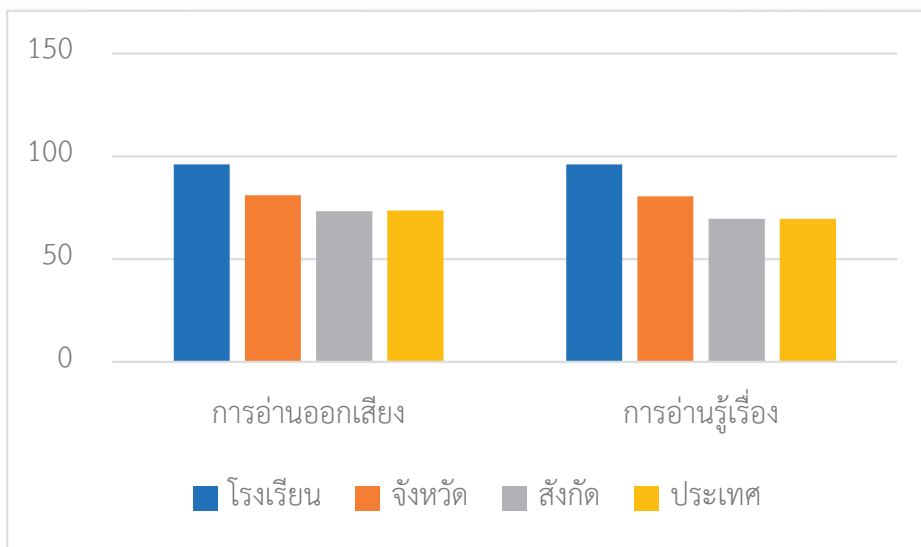


ภาพนักเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียน กล่าวคิด กล่าวพูด กล่าวแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
โดยผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อ DLTV ผ่าน BLT 5 โมเดล

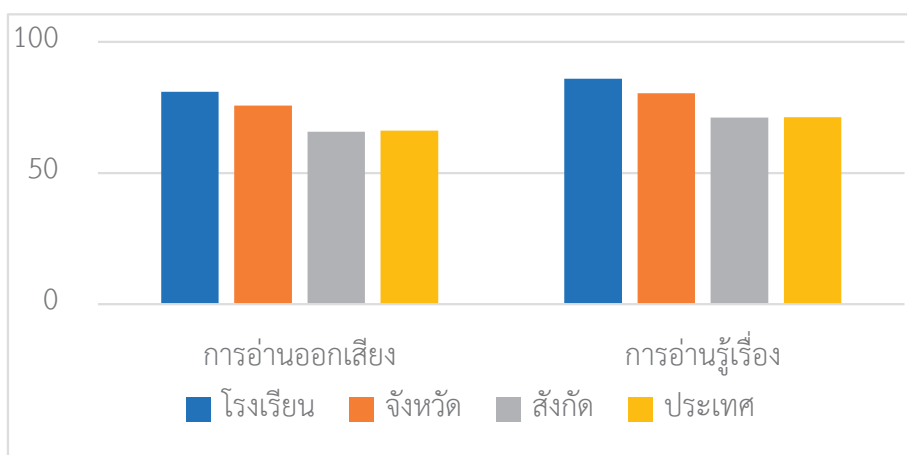
ความสำเร็จของผู้เรียน

ความสำเร็จในเชิงวิชาการ

1. นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคำนวณ อย่างดี โดยนักเรียนปกติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอ่านออกเขียนได้ โดยมีผลการทดสอบการอ่านเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์

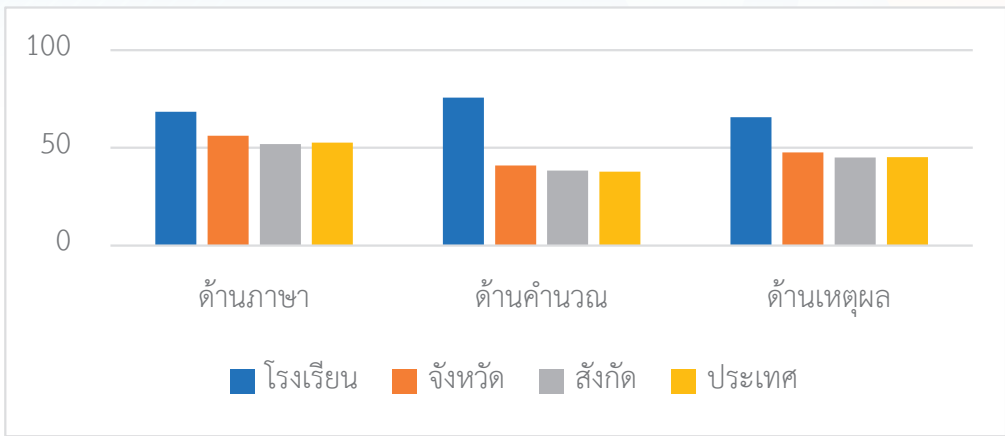


แผนภูมิ เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ย RT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียน เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของจังหวัด สังกัด และประเทศ ปี 2560

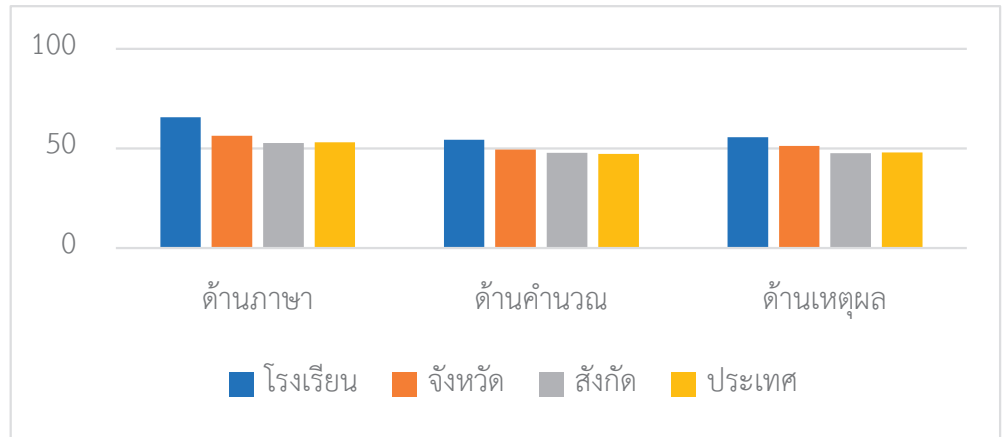


แผนภูมิ เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ย RT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียน เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของจังหวัด สังกัด และประเทศ ปี 2561

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบ NT ในปีการศึกษา 2560 และ 2561 เป็นที่น่าพึงพอใจ โดยในปีการศึกษา 2560 ผลการสอบ NT ของนักเรียนโรงเรียนวัดไตรรัตนาราม อยู่ในลำดับที่ 2 ของจังหวัดอ่างทอง และมีคะแนนเฉลี่ยด้านคำนวณ อยู่ในลำดับที่ 1 ของจังหวัดอ่างทอง

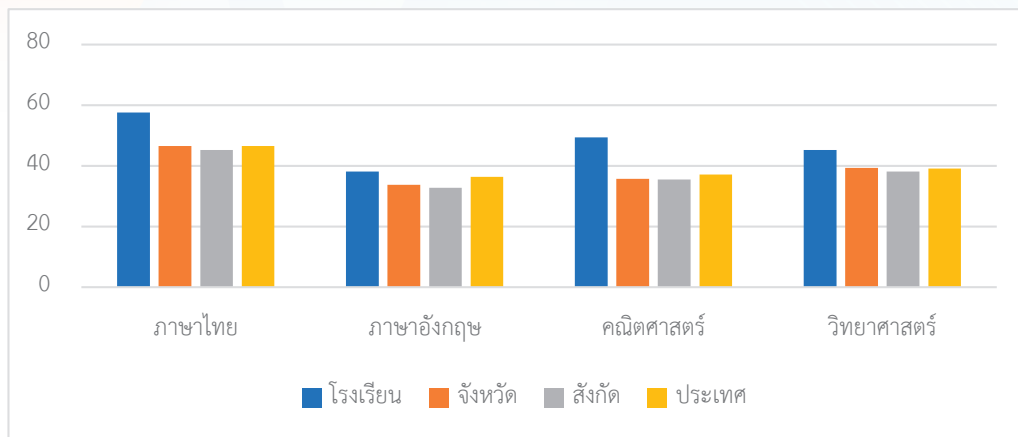


แผนภูมิ เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ย NT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียน เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของจังหวัด สังกัด และประเทศ ปี 2560

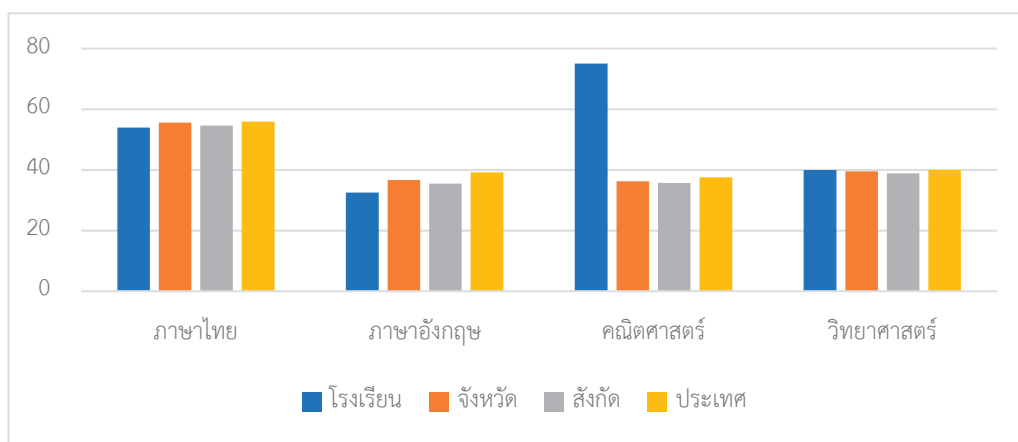


แผนภูมิ เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ย NT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียน เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของจังหวัด สังกัด และประเทศ ปี 2561

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-NET สูงกว่าผลคะแนนเฉลี่ยในระดับประเทศ โดยในปีการศึกษา 2560 มีผลคะแนนอยู่ในลำดับที่ 6 ของจังหวัดอ่างทอง และในปีการศึกษา 2561 มีผลคะแนนอยู่ในลำดับที่ 8 ของจังหวัดอ่างทอง



แผนภูมิ เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ย O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของจังหวัด สังกัด และประเทศ ปี 2560

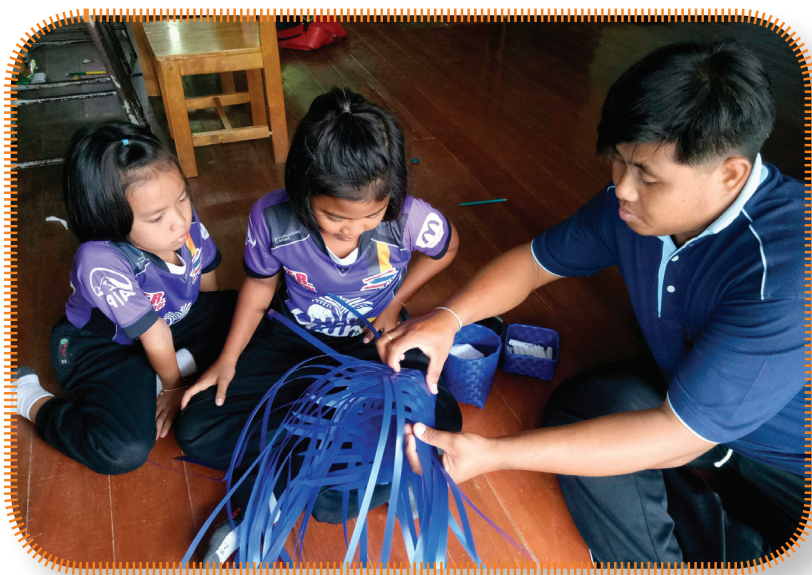


แผนภูมิ เปรียบเทียบผลคะแนนเฉลี่ย O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน เทียบกับคะแนนเฉลี่ยของจังหวัด สังกัด และประเทศ ปี 2561

2. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายความรู้ร่วมกันได้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อ DLTV ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นส่วนสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอความคิดเห็นความรู้จากการสืบค้นได้จากการเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้สร้างนวัตกรรม อันเกิดจากการเรียนรู้จากห้องเรียนต้นทาง



3. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ ทั้งงานประดิษฐ์ งานฝีมือ และงานเกษตร อันเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น



นอกจากผลสำเร็จอันเกิดแก่นักเรียนแล้ว โรงเรียนยังมีผลงานที่สามารถเป็นแบบอย่าง การจัดการเรียนการสอนให้กับโรงเรียนอื่น ๆ จนได้รับรางวัลผลงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) โรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมรูปแบบ NEW DLTV ในการจัดการเรียน การสอน ประจำปีการศึกษา 2562 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง



ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความยากลำบากทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ปัญหาเหล่านี้ถูกขจัดให้หมดสิ้นไปได้ก็ด้วย พระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเห็นความสำคัญ ของสายธารการศึกษาของนักเรียนทั่วผืนแผ่นดินไทย และทรงพระกรุณาพระราชทาน สัญญานทางไกลเชื่อมโยงองค์ความรู้จากทั่วทุกมุมโลกมาสู่ห้องเรียนได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ ความยากลำบากของการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กแปรเปลี่ยนไปเป็น การศึกษา ที่ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ จนสามารถยกระดับคุณภาพของการศึกษา ให้สูงขึ้นมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรม พัฒนาองค์ความรู้ให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน สร้างบรรยากาศทางปัญญา และอารมณ์ได้อย่างสมบูรณ์ดังตามบริบทของสถานศึกษา ก่อเกิดผลึกองค์ความรู้อันตราตรึงซึ่งอยู่ในห้วงแห่งปัญญาตราบนิจนิรันดร์



“ต้นทางสอน ปลายทางเสริม
เราเติมเต็มซึ่งกันและกัน”

เอกสารอ้างอิง

ชนกพร ตุ่มทอง. (2559). รายงานสภาพตลาดกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ประจำเดือนพฤศจิกายน 2559. สืบค้น 25 สิงหาคม 2562, จาก https://broadcast.nbtc.go.th/bcj/2559/doc/2559_11_4.pdf
 นิดา หมั่นดี และธีร หฤทัยธนาสันต์. (2561). การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในยุคการศึกษาไทย 4.0. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 29(2), 209-218.



แนวทางการพัฒนา สมรรถนะครูพี่เลี้ยง

ด้วยกระบวนการพัฒนาร่วมกันและ
การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
ตามแนวคิดโรงเรียนเพลินพัฒนา
เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

อรุณรัตน์ ชัยวัฒนกุล
โรงเรียนเพลินพัฒนา

จากการศึกษาการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน: ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จและข้อเสนอแนะ (Whole School Learning Reform: Influential Factors to Success and Recommendations) พบปัจจัยที่เอื้อและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา 2) ปัจจัยด้านทีมแกนนำการเปลี่ยนแปลง (change agent) ของโรงเรียน และ 3) ปัจจัยด้านนักวิชาการจากภายนอกโรงเรียน และในการปฏิรูปโรงเรียนมีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้นั้น จากปัจจัยข้อ 1) และ ข้อ 2) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาใดมีทีมแกนนำการเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็งและสามัคคีจะสามารถช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตัวอย่างของคณะครูแกนนำการเปลี่ยนแปลง เช่น หัวหน้าหมวด หัวหน้าระดับชั้น ครูที่มีความรู้ ความสามารถ หรือครูที่มีความสามารถในการประสานงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของคณะครู ข้อเสนอแนะหนึ่งสำหรับโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ต้องการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้สำเร็จ คือ ผู้บริหารต้องพัฒนาบุคลากรดังกล่าวและใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ รวมถึงให้ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และจากปัจจัยข้อ 3) พบว่า นักวิชาการจากภายนอกโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญมากเนื่องจากการพัฒนาครูโดยเฉพาะจากครูแกนนำให้มีความเข้าใจในด้านวิชาการ โดยเฉพาะนักวิชาการที่มีความสามารถทางวิชาการ มีกลยุทธ์หรือวิธีการในการนิเทศ และมีทักษะการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และการนิเทศที่มีลักษณะเป็นการนิเทศทางปัญญา (cognitive coaching) (ทิตินา แคมมณี, 2560)

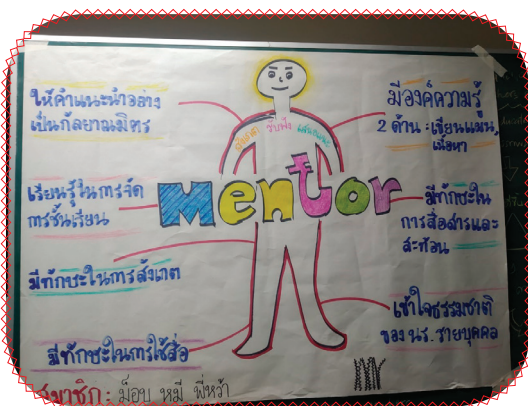
หัวใจของกระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรนั้นแท้ที่จริงควรเน้นคน ให้ใจและร่วมใจ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ บนฐานปัญญา เมตตาและความจริง เพื่อโรงเรียนที่เข้มแข็งที่จะพัฒนาคนไปสู่งานและจะไม่มีใครถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยว โรงเรียนจึงต้องมุ่งให้ทุกคนทำงานเป็นทีม พัฒนาตนเองและผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง child-centered และ teacher-center (สุนน อมรวิวัฒน์, 2547)

จุดเน้นในการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงของโรงเรียนเพลินพัฒนา ฝ่ายมัธยม จะมี 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ **การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง** และ **การสังเกตนักเรียนเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา** ซึ่งครูพี่เลี้ยงที่จะเป็นแบบอย่างให้ครูน้องใหม่ได้นั้น จำเป็นจะต้องมี 7 สมรรถนะพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ 1) ทักษะการสร้างหลักสูตร 2) ทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ 3) ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน 4) ทักษะการประเมินการเรียนรู้ 5) ทักษะการวิจัยการปฏิบัติการในชั้นเรียน 6) ทักษะการจัดการชั้นเรียน และ 7) ทักษะการพัฒนาลักษณะนิสัย (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2560) ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้สามารถพัฒนาผ่านกระบวนการ LESSON STUDY โดยโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ในการนิเทศแบบกัลยาณมิตรนั้นจะต้องเน้นการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร มีความเป็นทีมเป็นฐาน ผ่านการสังเกตนักเรียนเพื่อค้นหาสาเหตุในการพัฒนานักเรียนเป็นรายคน และพัฒนาสมรรถนะครู ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์หรือแนวคิดที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ซึ่งประกอบด้วย 3 ประชญา ดังต่อไปนี้ 1) ประชญาความเป็นส่วนรวม (Public Philosophy) คือนักเรียนทุกห้องเรียนเป็นส่วนร่วมในการเรียนรู้ของทุกคนในชุมชน ครูทุกคนจึงต้องเปิดชั้นเรียน (Open Class) เพื่อให้ทุกคนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับนักเรียนทุกคน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน และวิชาชีพครูทุกคน 2) ประชญาของความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Philosophy) การสร้างสังคมในการเป็นประชาธิปไตยในที่นี้หมายถึง การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ทุกคนฟังกัน ทุกคนของโรงเรียนไม่ว่าเป็นใครต้องได้พูดหรือนำเสนอเสียงทุกเสียง ผ่านสุนทรียสนทนา ซึ่งเป็นปัจจัยของการปฏิรูปโรงเรียนให้สำเร็จ 3) ประชญาความเป็นเลิศ (Excellence Philosophy) มุ่งหวังความเป็นเลิศในการพัฒนานักเรียนไม่ว่าจะเจอเงื่อนไขของนักเรียนอย่างไร ก็จะต้องทำให้ดีที่สุด (มานาบุ ซาโตะ, 2559)

ในกระบวนการพัฒนานั้นจะมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ทบทวนความรู้พื้นฐานสำหรับการเป็นครูพี่เลี้ยง



ภาพการประชุมเพื่อทบทวนความรู้พื้นฐานเรื่องสมรรถนะครูพี่เลี้ยงโดยผู้เชี่ยวชาญ

2. ขั้น Analyze and Plan เป็นขั้นวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีครูผู้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และครูพี่เลี้ยงเข้าไปร่วมฝึกกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาการสะท้อนให้เห็นประเด็นการสะท้อนคิดและหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ขั้นนี้จะใช้แบบประเมินการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง ที่เป็นเครื่องมือในการประเมินการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง เพื่อให้ครูพี่เลี้ยงได้ฝึกวิธีใช้เครื่องมือและนำไปใช้กับคุณครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนเองต่อไป



ภาพการประชุมเพื่อวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาคณิตศาสตร์
ของทีมครูพี่เลี้ยง และผู้เชี่ยวชาญ

3. ขั้น Do and See เป็นขั้นที่นำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ทีมครูพี่เลี้ยงช่วยกันออกแบบเพื่อใช้จัดการเรียนรู้ และทีมครูพี่เลี้ยงเข้าไปฝึกสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ ฝึกสังเกตนักเรียนผ่านแบบประเมินพฤติกรรมการสอนและพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งในองค์ประกอบของแบบประเมินจะประกอบด้วย การสังเกตการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การสื่อสารอภิปรายเพื่อโต้แย้งของนักเรียน เป็นต้น การสังเกตชั้นเรียนทำให้ช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง โดยที่ครูต้องเข้าไปช่วยเหลือจากสัญญาณต่อไปนี้ เช่น นั่งเหม่อลอย ไม่ค่อยอยู่นิ่ง อ่านเขียนไม่คล่อง เป็นต้น โดยการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (root cause analysis) และแก้ไขปัญหาก็ตรงกับสาเหตุ ขั้นนี้จะใช้แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวม เพื่อให้ครูพี่เลี้ยงได้ฝึกวิธีใช้เครื่องมือและนำไปใช้กับครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตนเองต่อไป



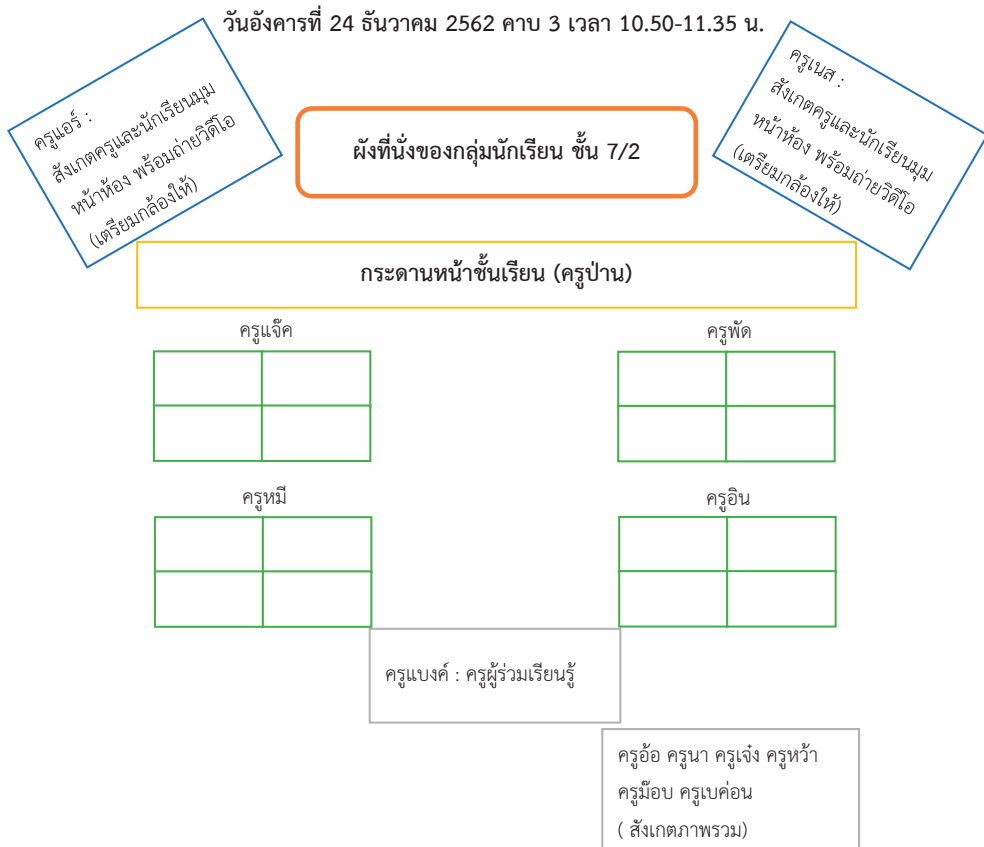
ภาพการสอนและการสังเกตชั้นเรียนของทีมครูพี่เลี้ยง
และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูพี่เลี้ยง

4. ขั้น Reflect และ Redesign คือ ขั้นตอนของการสะท้อนคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนานักเรียนที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง โดยทีมครูพี่เลี้ยงและผู้เชี่ยวชาญ ในขั้นนี้ครูพี่เลี้ยงจะได้ฝึกการสะท้อนคิดแบบกัลยาณมิตรโดยยึดหลักการ 6T ได้แก่ Text, Teach, Task, Team, Talk, และ Test (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพียรวิญญู ยินดีสุข, 2562) ผลจากแบบประเมินการออกแบบแผนและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจากการสังเกตชั้นเรียน ทำให้ทีมครูได้พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ พัฒนานักเรียน เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนที่เป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้อย่างแท้จริง (มาซาอากิ ไชโตะ และเอสุเกะ ไชโตะ, 2561) ตามแนวทางของโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูพี่เลี้ยง

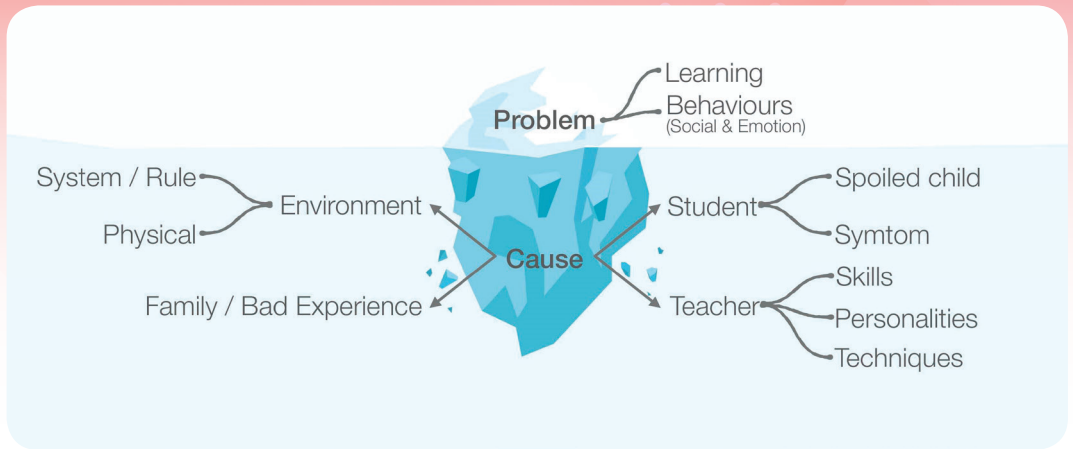


ภาพการประชุมหลังจากการสังเกตการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญต้นแบบ
นำฝึกสะท้อนคิดการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูพี่เลี้ยง

นอกเหนือจากกระบวนการ LESSON STUDY ที่กล่าวแล้วข้างต้น สิ่งสำคัญที่ครูพี่เลี้ยงได้พัฒนาคือการช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากการสังเกตชั้นเรียนจะมีฝั่งที่นั่งของนักเรียนทุกคน ทำให้ครูพี่เลี้ยงสามารถบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึก ถ่ายรูป หรือ คลิปวิดีโอ เพื่อนำมาฝึกวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหรือเรียกว่า ROOT CAUSE ANALYSIS และออกแบบวิธีการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป หรือเรียกว่า INTERVENTION โดยมีจิตแพทย์ด้านเด็ก และวัยรุ่นเป็นผู้เชี่ยวชาญ ช่วยพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยง การให้คำปรึกษากรณีนักเรียนที่ควรได้รับความช่วยเหลือ (Conference Case) และรวบรวมข้อมูลนักเรียนที่สังเกตได้มาทำการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ที่ต้องได้รับการพัฒนาต่อ โดยมีการคัดกรองนักเรียนรายด้านทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียน 2) ร่างกาย 3) จิตใจ/อารมณ์ 4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว 5) ยาเสพติด 6) เพศ 7) การใช้ชีวิตในโรงเรียน และ 8) การเล่นเกม และการใช้สื่อสังคมออนไลน์



ภาพผังการจัดที่นั่งนักเรียนแบบกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน คละเพศ คละความสามารถ และครูพี่เลี้ยงที่เข้าไปฝึกการสังเกตนักเรียน

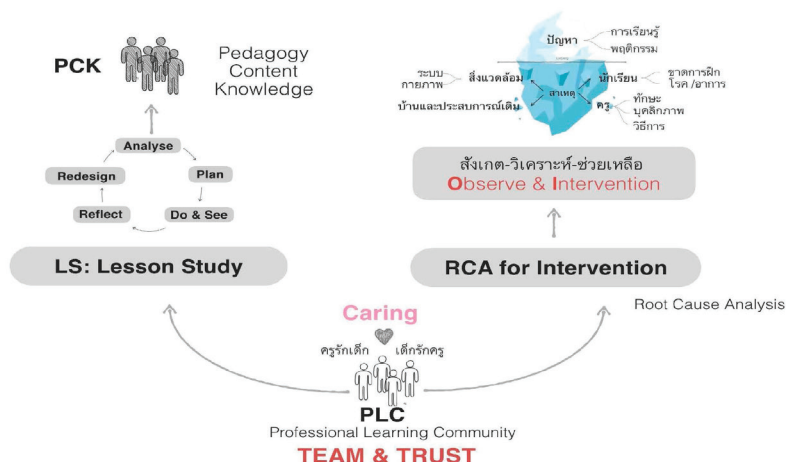


ภาพการค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในโรงเรียนและวิเคราะห์ เพื่อออกแบบการแก้ไขปัญหให้ตรงกับสาเหตุ



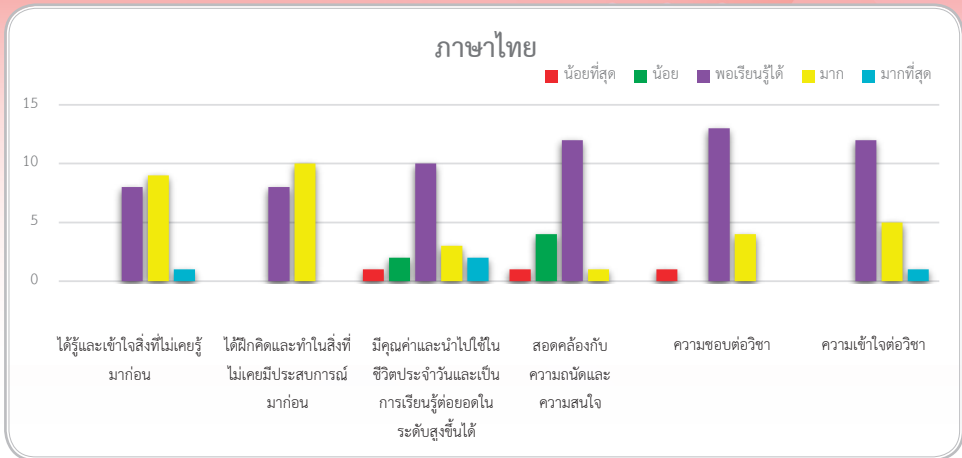
ภาพการให้คำปรึกษารณักเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูพี่เลี้ยง เพื่อช่วยเหลือนักเรียน จากการสังเกตเพื่อคัดกรอง โดยมีจิตแพทย์ด้านเด็กและวัยรุ่นเป็นผู้เชี่ยวชาญ

จากกระบวนการพัฒนานี้ สรุปได้ว่ากระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง 2) ด้านสังเกตนักเรียนเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและช่วยเหลือนักเรียนตามแนวคิดของโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเพลินพัฒนา ฝ่ายมัธยม โดยมีความเชื่อที่ว่า ครูที่ดีจะต้องมีครูพี่เลี้ยงที่เป็นต้นแบบที่ดีก่อน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องฝึกสมรรถนะให้กับครูพี่เลี้ยงให้เกิดความเชี่ยวชาญเพื่อนำไปสอนงานให้กับครูน้องใหม่ต่อไปเกิดวัฒนธรรมครูพี่เลี้ยงช่วยครูน้องใหม่ เพื่อไม่มีใครคนใดถูกทิ้งไว้ข้างหลัง (no teacher left behind) และนักเรียนก็จะไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง (no child left behind) ตามวิถีของโรงเรียนเพลินพัฒนา ฝ่ายมัธยม ที่จะไม่ทิ้งใครสักคนไว้ข้างหลัง (no one left behind) พร้อมทั้งจะก้าวสู่ Well-being School (PISA 2015 Results: Students' Well-Being (Volume III), 2015) หรือเป็นฐานสำคัญของโรงเรียนจัดการความสุขเพื่อนักเรียน

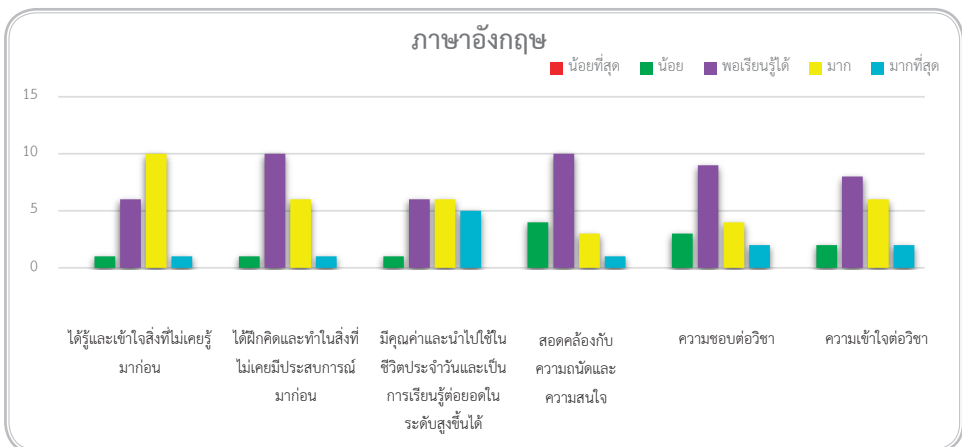


ภาพกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงทั้ง 2 ด้าน

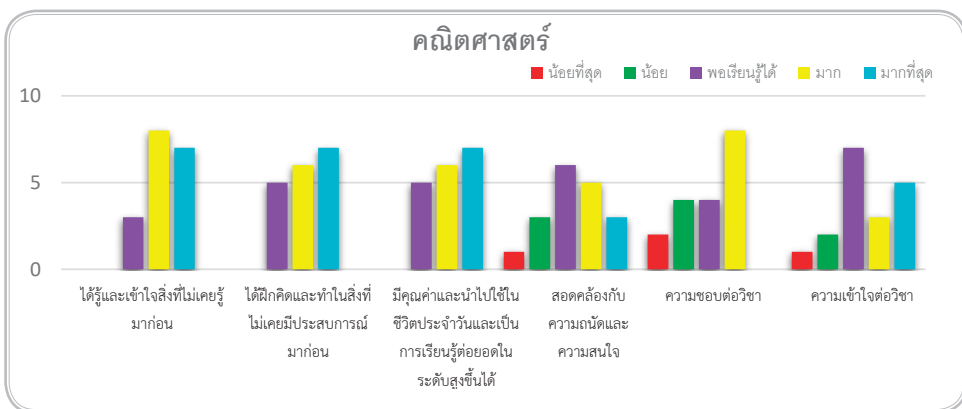
ผลที่ได้จากการจัดกระบวนการนี้ทำให้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงเป็นต้นแบบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูพี่เลี้ยงโดยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (LESSON STUDY) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (ROOT CAUSE ANALYSIS) และออกแบบวิธีการช่วยเหลือนักเรียน (INTERVENTION) โดยผู้เชี่ยวชาญทำให้สามารถพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุขและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ดังตัวอย่างผลจากแบบสอบถาม ใน 4 รายวิชา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเพลินพัฒนา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ได้รู้และเข้าใจในสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน 2) ได้ฝึกคิดและทำในสิ่งที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน 3) มีคุณค่าและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นการเรียนรู้ต่อยอดในระดับสูงขึ้นได้ 4) สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ 5) ความชอบต่อวิชา 6) ความเข้าใจต่อวิชา และความสุขในการมาโรงเรียนของนักเรียน ดังนี้



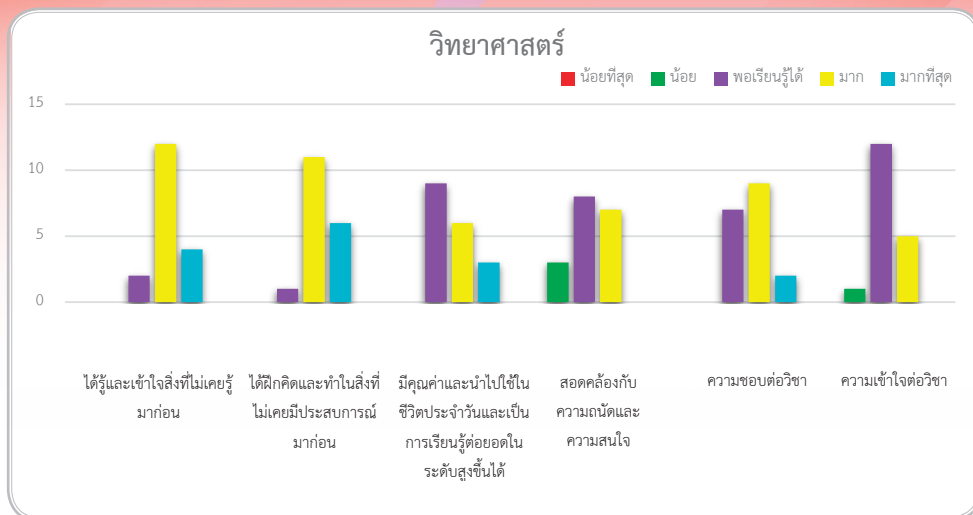
แผนภูมิ ผลความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย



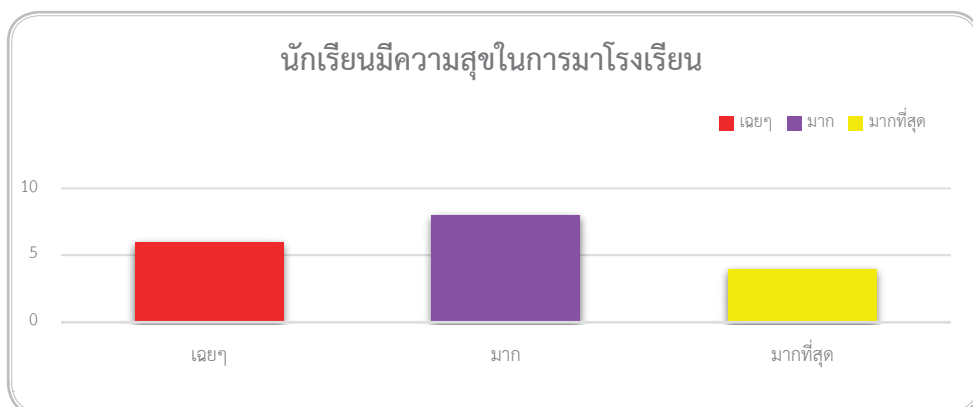
แผนภูมิ ผลความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ



แผนภูมิ ผลความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์



แผนภูมิ ผลความพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์



แผนภูมิ ผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้

และพบว่า ผลในห้วงเรียนอื่น ๆ ก็มีผลใกล้เคียงกัน คือนักเรียนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดจะเลือกในระดับ มากที่สุด มากและปานกลาง และพบนักเรียนตามเกณฑ์ทั้ง 8 ด้าน ในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ดังนี้



แผนภูมิ ผลแสดงเกณฑ์ทั้ง 8 ด้าน ของนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสียง และกลุ่มมีปัญหา

จากผลที่พบทำให้ต้องออกแบบการช่วยเหลือนักเรียนต่อไปเพื่อไม่ให้มีนักเรียนคนใดถูกทิ้งไว้ข้างหลังด้วยกระบวนการที่กล่าวข้างต้น

ข้อเสนอจากแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงของโรงเรียนเพลินพัฒนา พบว่า ปัจจัยความสำเร็จคือพัฒนาครูให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อให้มีวัฒนธรรมของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พัฒนาสมรรถนะครูน้องใหม่โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและผู้เชี่ยวชาญ และพัฒนากลุ่มครูน้องใหม่ที่ได้รับการพัฒนานั้นให้มีสมรรถนะของครูพี่เลี้ยงทั้ง 2 ด้าน จะทำให้ “ครูพี่เลี้ยงมีสมรรถนะตามแนวทางโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้”

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา ขัมมณี. (2560). *รวมบทความทางวิชาการ กลยุทธ์ยกระดับคุณภาพ โรงเรียน ครู หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข. (2560). *ทักษะ 7C ของครู 4.0 PLC & Log book*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข. (2562). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาฮาอากิ ซาโต และเอสเค ซาโต. (2561). *เรียนรู้ข้อเท็จจริงของเด็กและห้องเรียน การปฏิรูปโรงเรียนด้วย “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” และการไตร่ตรอง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- มานาบุ ซาโตะ. (2559). *การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สมุน อมรวิวัฒน์. (2547). *กลยุทธ์นวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร กลยุทธ์การนิเทศเพื่อสร้างโรงเรียนให้เข้มแข็ง*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- PISA (2015). *What contributes to students' well-being at school?*. Retrieved from <https://www.oecd.org/pisa/Well-being-Infographics.pdf>

การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กด้วย นวัตกรรม “KSSB Model”

ว่าที่ร้อยเอกสันสมุทธ คงยอด

โรงเรียนวัดจันท์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1

กระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบัน ได้ก้าวเข้าสู่ยุคของข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนทั่วโลก สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลกระทบต่อง่ายในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้นานาประเทศต่างให้ความสำคัญกับการ “พัฒนาคนให้มีคุณภาพ” เพื่อเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ซึ่งคนจะมีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัย “การศึกษา” เป็นรากฐานในการพัฒนา ในสภาพการณ์ปัจจุบัน โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ประกอบด้วย

1. โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาลโดยคิดเป็นรายหัวนักเรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง

2. ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เฉพาะสาขา เฉพาะวิชาเอกและจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสัดส่วนครู 1 คนต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรครูแก่นักเรียนบางแห่งที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้น โรงเรียนดังกล่าวจึงประสบปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน และครูไม่ครบทุกวิชา

3. โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการนำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้เท่าเทียมโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและเพื่อสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา



สถิติโรงเรียนทั้งหมดและโรงเรียนขนาดเล็ก ในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒

ปีการศึกษา	จำนวน โรงเรียนทั้งหมด	จำนวน โรงเรียนขนาดเล็ก	คิดเป็น ร้อยละ
๒๕๕๘	๓๐,๘๑๖	๑๕,๕๗๗	๕๐.๕๕
๒๕๕๙	๓๐,๗๑๗	๑๕,๗๐๕	๕๑.๑๓
๒๕๖๐	๓๐,๔๐๕	๑๕,๒๓๑	๕๐.๐๙
๒๕๖๑	๓๐,๑๑๒	๑๕,๐๘๙	๕๐.๑๑
๒๕๖๒	๒๙,๘๗๑	๑๕,๑๕๘	๕๐.๗๔

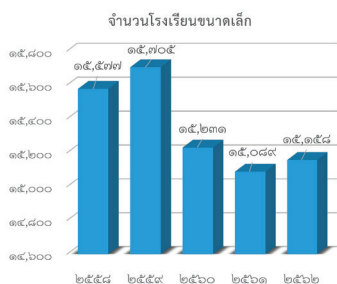
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ มิ.ย. ๒๕๖๒

สาเหตุประการหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพและสร้างโอกาสของนักเรียน คือ “โรงเรียนขนาดเล็ก” ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีแนวโน้มทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดจำนวนมากถึง 15,158 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.74 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 29,871 โรงเรียน ซึ่งปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย

1. โรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นคงอยู่
2. โรงเรียนที่มีการควบรวมโรงเรียน
3. โรงเรียนที่มีการบริหารโดยชุมชนมีส่วนร่วม



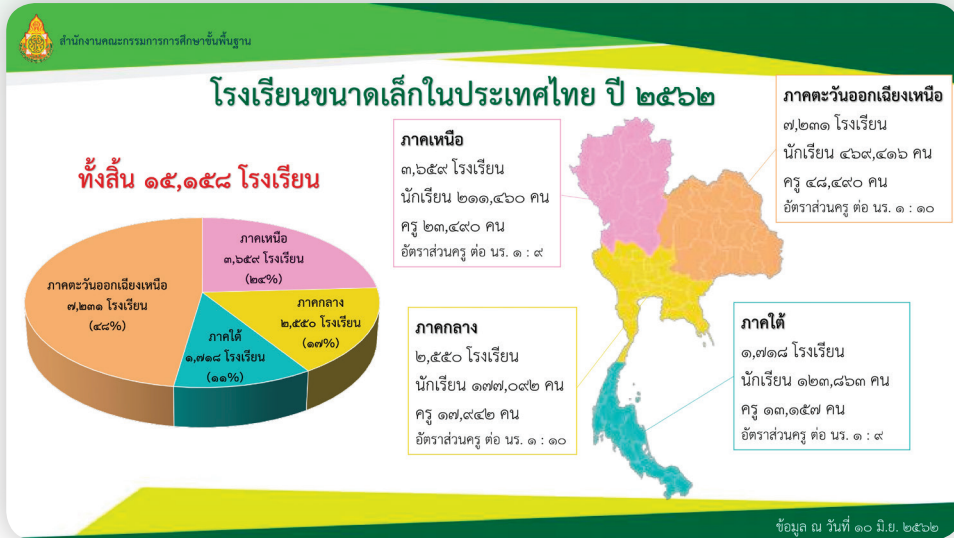
สถิติโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒



ปีการศึกษา	จำนวน โรงเรียน ขนาดเล็ก	เพิ่มขึ้น / ลดลง เมื่อเทียบกับ ปีที่ผ่านม	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน	อัตราส่วน ครู ต่อ นักเรียน
๒๕๕๘	๑๕,๕๗๗		๘๔,๙๔๑	๑,๐๑๐,๕๙๓	๑ : ๑๒
๒๕๕๙	๑๕,๗๐๕	↑ ๑๒๘	๘๓,๗๙๘	๑,๐๑๒,๑๖๗	๑ : ๑๒
๒๕๖๐	๑๕,๒๓๑	↓ ๔๗๔	๑๐๐,๘๖๑	๙๐๐,๙๑๒	๑ : ๙
๒๕๖๑	๑๕,๐๘๙	↓ ๑๔๒	๗๓,๕๔๙	๙๘๑,๔๔๗	๑ : ๑๓
๒๕๖๒	๑๕,๑๕๘	↑ ๖๙	๑๐๓,๐๗๙	๙๘๑,๘๓๑	๑ : ๑๐

ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ มิ.ย. ๒๕๖๒

จากข้อมูลทางสถิติโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย ปี 2558-2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2562 พบว่า จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้น 69 โรงเรียน เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา คือ ในปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 15,158 โรงเรียน



ตามข้อมูลโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย ปี 2562 ทั้งสิ้น 15,158 โรงเรียน นั้น แบ่งออกเป็น 4 ภาค คือ

ภาคเหนือ มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสิ้น 3,659 โรงเรียน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสิ้น 7,231 โรงเรียน

ภาคกลาง มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสิ้น 2,550 โรงเรียน

ภาคใต้ มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสิ้น 1,718 โรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ เกิดปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจะมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่แนวทางการยกระดับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถ โดยเฉพาะการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทางการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืนตลอดไป

ในภาคใต้ของประเทศไทย มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนทั้งสิ้น 1,718 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 11 ของจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย ทั้งสิ้น 15,158 โรงเรียน ทั้งนี้ โรงเรียนวัดจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ คือ หนึ่งในโรงเรียนขนาดเล็กในภาคใต้



โรงเรียนวัดจันทน์ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีเขตพื้นที่บริการจำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 ตำบลวัดจันทร์ เปิดทำการสอนตั้งแต่ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน มีนักเรียนจำนวน 49 คน ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 5 คน โดยมีผู้บริหาร 1 คน ครูจำนวน 3 คน และธุรการ โรงเรียนจำนวน 1 คน ทั้งนี้ มีเพียงผู้บริหารที่เป็นผู้ชาย นอกจากนั้นเป็นผู้หญิง และมีนักเรียนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง โดยทางโรงเรียนวัดจันทน์ได้เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2482 รวมเป็นระยะทั้งสิ้น 81 ปี

ตามบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนในหลักการบริหารแบบ 4M นั่นคือ หลักการ 4M เป็นกลุ่มปัจจัย (Factors) เพื่อนำไปสู่การแยกแยะปัญหาสาเหตุต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดี 4M ประกอบด้วย

1. คน (Man) คือ การบริหารกำลังคนจะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล กับงานให้มากที่สุด ส่วน 4M ในโรงเรียนเป็นเรื่องของการบริหารบุคคล

2. เงิน (Money) คือ การบริหารเงินจะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วน 4M ในโรงเรียนเป็นเรื่องการบริหารงบประมาณ ให้เพียงพอ คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials) คือ การบริหารวัสดุในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วน 4M ในบริบทของโรงเรียนเป็นเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน

4. การจัดการ (Management) คือ กระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ซึ่ง 4M สุดท้าย รวมทุกอย่างเข้าด้วยกันเป็นเรื่องของการจัดการ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

เพื่อให้การบริหารจัดการโรงเรียนวัดจันทน์ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดแคลน 4M ส่งผลทำให้การพัฒนาคุณภาพนักเรียนไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 นั้น ทางโรงเรียนวัดจันทน์จึงได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบและเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนวัดจันทน์เป็น

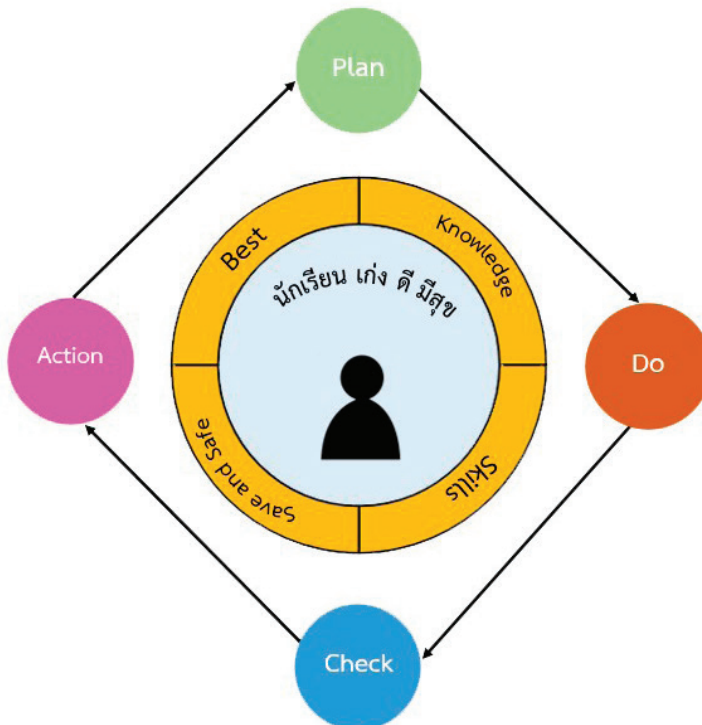
โรงเรียนขนาดเล็ก จึงได้มีการประชุม วางแผนการดำเนินการโดยได้รับความร่วมมือจากหลาย ภาคร่วมทำให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก คือ นวัตกรรม “KSSB Model” ขึ้นโดยยึดหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม



การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กด้วย นวัตกรรม “KSSB Model”

โรงเรียนวัดจันทน์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ได้มีแนวการใช้รูปแบบการบริหารแบบ “KSSB Model” เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดจันทน์



ภาพรูปแบบการบริหารแบบ KSSB Model

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ นวัตกรรม “KSSB Model”

K : Knowledge

S : Skills

S : Save and Safe

B : Best

รูปแบบการบริหารแบบ KSSB Model เป็นรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นมาจากหลักการและทฤษฎีการบริหาร การปฏิรูปการศึกษา โดยนำมาเชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องเป็นวงจรคุณภาพ (PDCA)

หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิงปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากลที่ทุกคนทราบกันดี นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดของเดมมิงกล่าวถึงวงจรคุณภาพ (PDCA) ไว้ ดังนี้ เดมมิง (Demingin Mycoted, 2004) กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการ ที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. **Plan** คือ การกำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบ เพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. **Do** คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนำร่องในส่วนย่อย

3. **Check** คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไร มาแล้วบ้าง

4. **Act** คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

KSSB Model สู่การปฏิบัติในโรงเรียน

ด้านที่ 1 ความรู้ (K : Knowledge) โรงเรียนนำโดยผู้บริหารและคณะครูได้จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมให้มีการใช้หลักสูตรท้องถิ่น มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ควบคู่การปฏิบัติตามความถนัดและความสนใจ โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้

ด้านที่ 2 ทักษะ (S : Skills) สร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียน คลอบคลุมใน 4 มิติ คือ ทักษะชีวิต ทักษะในการทำงาน ทักษะในการใฝ่หาความรู้ และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านที่ 3 ประหยัดและปลอดภัย (S : Save and Safe) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ ควบคู่หลักการทำงาน “ปลอดภัยไว้ก่อน”

ด้านที่ 4 B : Best มีความเป็นเลิศ ใน 3 ด้าน คือ

1. สร้างเสริมสุขภาพร่างกาย จิตใจให้มีความแข็งแรงสมบูรณ์
2. เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม มีจิตอาสา
3. สร้างสิ่งแวดล้อมดี ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ผลจากการบริหารจัดการแบบ KSSB Model

นักเรียนได้รับการพัฒนาครบทุกด้านตรงตามเป้าหมายของโรงเรียน กล่าวคือ

ด้านที่ 1 ความรู้ (K : Knowledge) นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และเกิดองค์ความรู้ตามหลักสูตร

ด้านที่ 2 ทักษะ (S : Skills)

ทักษะชีวิต นักเรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และออกกำลังกายสม่ำเสมอ

ทักษะในการทำงาน นักเรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ทักษะในการใฝ่หาความรู้ นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นักเรียนเข้าถึงและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้เทคโนโลยี

ด้านที่ 3 ประหยัดและปลอดภัย (S : Save and Safe) นักเรียนได้เรียนรู้อย่างพอเพียง ดำรงตนอย่างมีสติ สงบ และปลอดภัย

ด้านที่ 4 มุ่งสู่ความเป็นเลิศ (B : Best)

สุขภาพร่างกาย จิตใจแข็งแรงสมบูรณ์ดี (Best Heath) นักเรียนมีร่างกายที่แข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส

คุณธรรมจริยธรรมดี มีจิตอาสา (Best Moral) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ และสมัครเข้าร่วมในโครงการจิตอาสาพระราชทานพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาของหน่วยงานอื่น ๆ

สิ่งแวดล้อมดี (Best Environment) โรงเรียนมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

โรงเรียนวัดจันทน์ใต้เริ่มดำเนินการนำการบริหารจัดการแบบ KSSB Model มาใช้ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เป็นต้นมา โดยกำหนดรูปแบบการศึกษาเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานทางการศึกษา และเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ให้เบาบางหรือหมดไป รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ และยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น แต่จากการศึกษาการดำเนินงานตลอดระยะเวลาเกือบสองปีการศึกษา พบประเด็นปัญหาที่สำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา คือ “คุณภาพและโอกาส” ของนักเรียน ทั้งนี้ รูปแบบการบริหาร

จัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้นวัตกรรม “KSSB Model” เป็นเพียงรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบหนึ่งที่อาศัยหลักการการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ตามแนวคิดของเดมมิง เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลนในหลักการบริหารแบบ 4M ไม่ได้เป็นรูปแบบที่ดีที่สุด แต่เป็นรูปแบบที่สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้ตามบริบทขนาดเล็ก สมดังตามความในพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช *“เมื่อจะทำงาน อย่าหิбыกเอาความขาดแคลนเป็นข้ออ้าง จงทำงานท่ามกลางความขาดแคลนให้บรรลุผล จงทำด้วยความตั้งใจและซื่อสัตย์”* ทรงพระราชทานไว้ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2518

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. สืบค้น 10 มกราคม 2563, จาก <https://moe360.blog/2019/09/03/นโยบายโรงเรียนขนาดเล็ก>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สืบค้น 10 มกราคม 2563, จาก <http://plan.bopp-obec.info/wp-content/uploads/2020/01/นโยบาย-สพฐ.2563.pdf>
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. สืบค้น 10 มกราคม 2563, จาก https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrsa2558/d051659-01.pdf





โรงเรียนประจำพิกนอน

โอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล

อรนุช มั่งมีสุขศิริ

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 มีหลักสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อความเท่าเทียม ทั้งถึง ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม มีเป้าหมายจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสร้างหลักประกันว่าคนไทยทุกคนต้องได้รับ **โอกาสทางการศึกษา ที่มีคุณภาพ อย่างเสมอภาค เท่าเทียม และทั่วถึง** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในระบบโรงเรียนเพื่อมีพื้นฐานความรู้ในการดำรงชีวิต มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือสามารถเรียนต่อในระดับสูงขึ้น ได้จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนศึกษาพิเศษ รวมจำนวน 30,358 โรงเรียน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียนจำนวน 6,384,834 คนทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) โดยการสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้านงบประมาณ ทรัพยากรอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ ผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งการติดตามตรวจสอบกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสาระเพิ่มเติมเพื่อจัดการศึกษาตามจุดเน้น และอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละโรงเรียน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่นอกจากจะจัดหลักสูตร จัดการเรียนรู้อีกเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไปแล้วยังจัดที่พักให้ผู้เรียนได้อยู่อาศัยระหว่างภาคเรียนและพิกนอนด้วย เรียกโรงเรียนลักษณะนี้ว่าเป็น โรงเรียนประจำพิกนอน



เส้นทางไปโรงเรียนประจำพักนอนบ้านห้วยบุลิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

โรงเรียนประจำพักนอน (Boarding Schools) ความหมายจากพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) หมายถึง โรงเรียนที่ผู้เรียนต้องกินอยู่หลับนอนอยู่ที่โรงเรียนเป็นประจำ เรียกผู้เรียนเช่นนั้นว่า ผู้เรียนกินนอน หรือ ผู้เรียนประจำ จากการสำรวจจำนวนโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2562 มีโรงเรียนลักษณะต่าง ๆ ที่จัดที่พักนอนให้ผู้เรียนมีจำนวนประมาณ 838 โรงเรียนทั่วประเทศ จัดการศึกษารองรับผู้เรียนพักนอนประมาณ 126,198 คน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เช่น โรงเรียนวัดฤๅษณ์พิเศษ กลุ่มโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย กลุ่มโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จัดสอนระดับมัธยมศึกษาที่เน้นแผนการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2. โรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อการจัดโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียน เช่น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนการศึกษาพิเศษ และโรงเรียนประจำพักนอนสำหรับผู้เรียนที่อยู่พื้นที่ห่างไกล





ภัยพิบัติดินสไลด์ หอพักนักเรียน
โรงเรียนประจำพิกนอบบ้านแม่ระเมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2



“ลุยโคลนชนเสบียง ไปให้ลูกศิษย์โรงเรียนบ้านขุนแม่ตึ้นน้อย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

โรงเรียนที่จัดที่พักนอนให้ผู้เรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะจัดโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนที่อยู่พื้นที่ห่างไกล มีจำนวนประมาณ 662 โรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นิยามโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนประจำพักนอนเพิ่มเติมว่า

หมายถึง “โรงเรียนปกติที่จัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่มีที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลเดินทางไม่สะดวก ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ และเป็นโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอนุญาตและประกาศให้เป็นโรงเรียนที่มีผู้เรียนประจำพักนอน” จากความหมายดังกล่าว โรงเรียนประจำพักนอน คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษา หรือขยายโอกาสทางการศึกษา ที่จัดที่พัคนอนให้แก่ผู้เรียนที่มีที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกล เดินทางไม่สะดวก ไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ และจัดอาหารให้ผู้เรียนในระหว่างที่ผู้เรียนศึกษาในภาคเรียน โดยโรงเรียนต้องแจ้งจำนวนผู้เรียนที่พัคนอนของโรงเรียนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดของโรงเรียนทุกปี เพื่อขอรับการอนุญาตและประกาศให้เป็นโรงเรียนที่มีผู้เรียนประจำพักนอน เพื่อการรับเงินงบประมาณจัดสรรเป็นค่าอาหารตามจำนวนของผู้เรียนในแต่ละปี ดังนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพักนอน ในพื้นที่ห่างไกลจึงเป็นไปเพื่อการจัดโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ให้กับเด็กที่มีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษา ได้มีโอกาสเข้าเรียน เรียนรู้ในโรงเรียน



โอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนประจำพักนอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความหมายของคำว่า โอกาสทางการศึกษา คือ การให้โอกาส ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กทุกกลุ่ม ได้แก่ 1) เด็กปกติ 2) เด็กด้อยโอกาส เด็กชายขอบ/ต่างด้าว 3) เด็กพิการ 4) เด็กที่มีความสามารถพิเศษ และ 5) เด็กในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาอย่าง**เท่าเทียมกันตามสิทธิและเป็นธรรม** และเพื่อขยายความเข้าใจความหมายของโอกาสทางการศึกษา จึงนำภาพ “ความเท่าเทียม (Equality) ความเสมอภาค (Equity) และความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice)” มาประกอบการแสดงความหมาย ดังนี้

Equality



ภาพที่ 1

Equity



ภาพที่ 2

Justice

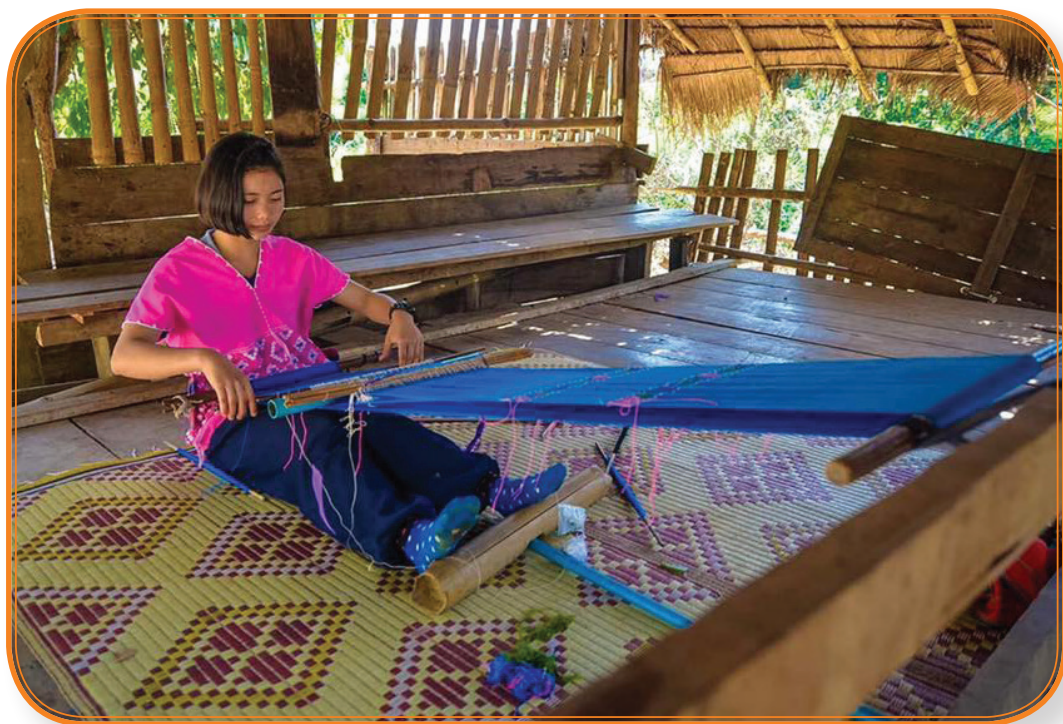


ภาพที่ 3

ภาพแสดงความเท่าเทียม (Equality) ความเสมอภาค (Equity)
และความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice)

จากภาพที่ 1 จะสะท้อนความหมายของคำว่าความเท่าเทียม (Equality) คือ การที่บุคคลได้รับการจัดสรรทรัพยากรหรือได้รับการช่วยเหลือเหมือนกันโดยมิได้คำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทำให้มีบุคคลบางคนเข้าไม่ถึงสิทธิเสรีภาพที่ตนควรจะได้รับ ในขณะที่ ภาพที่ 2 นั้น อธิบายความหมายของคำว่า ความเสมอภาค (Equity) กล่าวคือต้องพิจารณาถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลก่อนแล้วจึงจัดสรรทรัพยากร ซึ่งการได้รับความช่วยเหลือย่อมแตกต่างกันเพื่อให้ทุกคนได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคกันอย่างทั่วถึง ส่วนภาพที่ 3 เป็นการสะท้อนมุมมองของความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice) คือ การขจัดอุปสรรคที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น เป็นการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุหรือลดช่องว่างของความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น มากกว่าการใช้วิธีจัดสรรทรัพยากรหรือการให้ความช่วยเหลือโดยพึ่งพิงรัฐ แต่เพียงอย่างเดียว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษา และจัดสรรงบประมาณเรียนฟรีให้ผู้เรียน 15 ปีตามนโยบายของรัฐ เพื่อความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equality) โดยจัดการศึกษาให้ได้กัวยเรียนทุกคนเหมือนกัน ส่วนการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนประจำพิกนออนเป็นค่าอาหารเช้าและเย็น เพิ่มขึ้นจากการจัดอาหารกลางวันให้โรงเรียนปกติทั่วไป และจัดที่พักนออนให้ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล เป็นการจัดงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity) เพราะพิจารณาถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลก่อน แล้วจึงจัดสรรทรัพยากร สำหรับการสร้างความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice) หรือการจัดอุปสรรคที่เป็นต้นเหตุหรือลดช่องว่างของความไม่เป็นธรรมของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลให้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นคนดี เก่ง เท่าเทียมกันนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกภาคส่วน ภาครัฐ เอกชน และชุมชนของโรงเรียนต้องให้ความร่วมมือ ร่วมกันขจัดอุปสรรคของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล



จัดเสริมทักษะอาชีพ การทำผ้าทอมือกะเหรี่ยง
โรงเรียนประจำพิกนออนล่องแพวิทยา



เรียนรู้การปลูกข้าว



การส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนอนในพื้นที่ห่างไกล

โรงเรียนประจำพิกนอนเป็นลักษณะการจัดการศึกษาหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดขึ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้เด็กวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างเสมอภาค เท่าเทียม และทั่วถึง โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2562) หน่วยงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาได้วิเคราะห์ศักยภาพและสถานการณ์ (SWOT Analysis) การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประจำพิกนอนในพื้นที่ห่างไกลทางภาคเหนือเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาให้กับโรงเรียนประจำพิกนอนในพื้นที่ห่างไกล พบว่า อุปสรรคและปัญหาในการจัดการศึกษา ได้แก่ ความยากจน ชุมชนไม่รู้หนังสือ ความไม่เข้าใจในความแตกต่างของชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ภัยพิบัติธรรมชาติ การคมนาคมไม่สะดวก ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่เพียงพอ ระบบอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอและไม่เสถียร ปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนโดยรวมต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอ่านเขียนภาษาไทยของผู้เรียนหลากหลายชาติพันธุ์ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง การย้ายกลับภูมิลำเนาของครู ครูมีภาระงานหนักมากทั้งจัดการเรียนรู้ภาคเรียนกลางวัน และจัดเสริมทักษะชีวิต และอาชีพให้ผู้เรียนในภาคประจำพิกนอน รวมทั้งการดูแลผู้เรียนพิกนอนในวันเสาร์อาทิตย์ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม โอกาสและข้อดีของโรงเรียนประจำพิกนอน คือ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมสวยงามตามธรรมชาติ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนปัจจัยทางการศึกษาจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การจัดการเรียนการสอนเน้นงานอาชีพ ผู้เรียนมีทักษะชีวิต และมีจิตสาธารณะ ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนประจำพิกนอนโดยลดอุปสรรค แก้ไขจุดอ่อนของโรงเรียน และการนำ

ศักยภาพและสภาพการณ์ที่เป็นจุดแข็ง และเป็นโอกาสมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพนักนอน ซึ่งมีหลักการ เป้าหมาย และแนวทาง ดังนี้

หลักการ

หลักการบูรณาการโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based) บูรณาการเชื่อมโยงมิติเชิงภารกิจ (Function-based) ทุกภาคส่วน ภาครัฐ วิชาธุรกิจ เอกชน และชุมชนของโรงเรียนอย่างมีส่วนร่วม และเป็นระบบ

เป้าหมาย

เป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพนักนอน เพื่อ

1. ให้เด็กในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลได้รับโอกาสเรียนรู้ในระบบโรงเรียนจนจบหลักสูตรภาคบังคับ และสามารถเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสายอาชีพตามศักยภาพของผู้เรียน
2. ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างสอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
3. ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองได้
4. มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดทำประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

แนวทางการจัดการศึกษา

แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพนักนอนเพื่อโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล เริ่มตั้งแต่การที่ผู้เรียนได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียน เรียนรู้ตามศักยภาพจนจบการศึกษาภาคบังคับ เป็นคนดี ช่วยเหลือสังคม ดังนี้

1. การรับผู้เรียน กำหนด กฎ ระเบียบและวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะของโรงเรียนประจำพนักนอน ตัวอย่างของโรงเรียนที่มีจุดเด่นด้านการรับผู้เรียนโดยกำหนดเป็นโครงการการรับผู้เรียนเชิงรุกใช้การแนะแนว การเยี่ยมเยียนชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์โรงเรียน และการอำนวยความสะดวก การลดขั้นตอนการสมัครเรียนเพื่อลดการเดินทางมาติดต่อโรงเรียนซึ่งอยู่ห่างไกล เป็นต้น
2. การประกันคุณภาพภายในให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพการศึกษาให้กับชุมชนของโรงเรียน
3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ การแก้ปัญหาการเรียนรู้อาษาไทยที่เป็นจุดอ่อนและเน้นพัฒนาทักษะด้านอาชีพที่เป็นจุดเด่น ตัวอย่างของโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้อาษาไทย แบบทวิภาษา พัฒนาคนในชุมชนหรือผู้เรียนรุ่นพี่มาเป็นผู้สอนภาษาไทยเพื่อการอ่านออกเขียนได้ การเปิดสอนสาระวิชาชีพหลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติร่วมกันกับชุมชน และสังคมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีสำนึกรักบ้านเกิด และมีจิตสาธารณะ
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับบุคคล มูลนิธิ องค์กร ชุมชน และ

หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านวิชาการ และ อาชีพ สื่อ วัสดุครุภัณฑ์ การให้ทุนการศึกษา ตลอดจนงบประมาณเพื่อการสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ หอพักนอน เป็นต้น

โรงเรียนประจำพำนกอนที่จัดการศึกษาประสบความสำเร็จในหลาย ๆ โรงเรียน มีแนวทางการจัดการศึกษาที่เป็นจุดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียน ผู้เรียนที่จบการศึกษา มีอาชีพ มีงานทำ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กลับมาช่วยเหลือกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน ช่วยพัฒนาชุมชน ให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนให้ความเคารพ ศรัทธากับผู้บริหารและครูของโรงเรียน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้พึ่งพากัน เป็นเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ห่างไกล การจัดการศึกษาของโรงเรียนประจำพำนกอนนอกจากจะเป็นการจัดโอกาสให้ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล ให้ได้รับการศึกษา บ่มเพาะเยาวชนให้เป็นคนเก่งคนดีแล้ว โรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือให้กับ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่ห่างไกลให้สามารถพึ่งตนเอง มีความเข้มแข็ง ชุมชน เกิดการพัฒนาเป็นรากฐานของการพัฒนาเยาวชน สังคม ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). ระบบคลังข้อมูลกลางด้านการศึกษา Moe -Edu WH. สืบค้น 4 เมษายน 2563, จาก <http://eduw.h.moe.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการดำเนินงานการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). “โรงเรียนประจำพำนกอน”. สืบค้น 15 ธันวาคม 2562, จาก www.royin.go.th



วารสาร วิชาการ

เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้
ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการจัดการเรียนการสอน
และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็น
สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์
ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษาของครู
อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ข้อความใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฉบับนี้
เป็นความคิดเห็นเฉพาะของผู้เขียน
ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษา
และคณะบรรณาธิการวารสารวิชาการ

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

ร่วมส่งบทความวิชาการ ด้านการศึกษา มาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ
ความยาวระหว่าง 5-7 หน้ากระดาษ A4 ขนาดตัวอักษร 16 พอยต์ พร้อมภาพประกอบ
(ไม่รับบทความย่อวิทยานิพนธ์หรือ บทความย่องานวิจัย
บรรณานุกรมอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทความเท่านั้น)

ส่งมาได้ที่

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาคาร สพฐ. 3 ชั้น 3 กระทรวงศึกษาธิการ

ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

หรืออีเมล obec.journal@gmail.com



สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
อาคาร สพฐ. 3 ชั้น 3 กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
อีเมล obec.journal@gmail.com



ISSN : 1513-0096